

Esitykset 1—24 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyneen muutosesityksineen kansainvälisten asiain valiokunnan käsiteltäväksi.

Laki- ja hallintoasiain valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 56—93)

Puheenjohtaja: Jatkamme kokousta, otamme käsiteltäväksi Laki- ja hallintoasiain valiokuntaan evästettävät esitykset, numerot 56—93.

Ilmoitusasioita.

Puheenjohtaja: Kansainvälisten asioiden valiokunta alkaa huomenna työskentelynsä klo 8.00.

Keskustelu jatkuu.

Puheenjohtajana tähän laki- ja hallintoasiain valiokuntaan evästettävien asioiden kohdalla on pyytänyt puheenvuoron Timo Mönkäre Kymistä. Ole hyvä.

Mönkäre, Timo (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Laki- ja hallintoasiain valiokunnalle on esitetty 37 aloitetta, joista 8 kappaletta kohdistuu valtiosääntöön 20 kpl loikkarikysymykseen ja 9 kpl sekalaisiin esityksiin mm. esitys kriminaalipoliittisen ohjelman uudistamisesta.

Loikkarikysymys on saanut todellista painoarvoaan suuremman arvon. Aloitankin siitä. Kansanedustaja on valtiopäiväjärjestyksen 11 §:n mukaan velvollinen noudattamaan oikeutta ja totuutta ja perustuslakeja eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset. Parlamentaarista immuniteetista sekä myös kansanedustajan koskemattomuudesta säädetty perustuslain pykälät ovat niin vahvoja, ettei niiden muuttaminen hevin onnistu.

Esitänkin Kymen piiriryhmän kannanottona, ettei kansanedustajan asemaan lainsäädännössä ruveta kajoamaan, vaan käytetään muita keinoja loikkauksien estämiseksi, kuten puolueiden välisiä sopimuksia, tuomitsevia kannanottoja jne.

Kunnanvaltuutetun loikkaukset saatetaan pystyä estämään myös lainsäädännöllä joten tässä yhdyimme puoluetoimikunnan kannanottoihin.

Valtiosääntöuudistuksesta. Aloitteessa numero 16 TASY. esittää, että presidentin, eduskunnan ja valtioneuvoston välisiä suhteita muutetaan aloitteessa luetellulla tavalla. En toista niitä kaikkia. Kahta esityksen kohtaa puoluetoimikunta ei kuitenkaan hyväksy, vaan esittää hylättäväksi aloitteen kohdan numero 6 eduskunnan vaikutuksen lisäämiseksi pääministerin ja valtioneuvoston jäsenen nimittämisessä sekä aloitteen kohdan numero 7 presidentin ja valtioneuvoston suhteen muuttamiseksi siten, että presidentti on päätöksiä tehdessään sidottu ministeristön enemmistön mielipiteeseen.

Kymen piiriryhmä esittää vastoin puoluetoimikunnan kantaa kohtien 6 ja 7 hyväksymistä. Kysymys näissä on vallan painopisteen siirtämisestä eduskunnan ja valtioneuvoston suuntaan eli ns. normaaliparlamentarismiin suuntaan.

Aloitteissa numerot 91 ja 92 esitetään SDP:n kriminaalipoliittisen ohjelman

uudistamista. Puoluetoimikunta esittää, että seuraavalla puoluekokouskaudella tulisi selvittää oikeus- ja kriminaalipoliittisten ohjelmien uudistamistarve.

Esitän kuitenkin, että puoluetoimikunta veloitetaan valmistelemaan seuraavaan puoluekokoukseen mennessä uudistettu kriminaalipoliittinen ohjelma vanhan vielä osiltaan käyttökelpoisen ohjelman pohjalta käyttäen siitä sen, mikä vielä on ajankohtaista.

Aloitteesta numero 80 antamassaan lausunnossa puoluetoimikunta esittää, että puoluerahoituskomitean ehdotusten toteuttamiseen on kiireesti ryhdyttävä.

Esitän kuitenkin vastoin tätä kantaa, ettei sitä toteuteta esitetyssä muodossa. Kysymyksessä on verohelpotusten järjestäminen yrityksille ja lahjoman vastaanottaminen samalla. Esitys on jo moraalisestikin arveluttava ja sitä tulee vastustaa. Saanen palata asioihin ja perusteluihin paremmin valiokunnassa.

P u h e e n j o h t a j a : Kun muita puheenvuoroja ei ole, keskustelu päättyy. Keskuste päättyy.

Lähetettäneen esitykset numerot 56—93 sekä käyty keskustelu laki- ja hallintoasiain valiokunnan käsiteltäväksi. Tehtäneen näin.

Hyväksytään.

Esitykset 56—93 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyinen muutosesityksineen laki- ja hallintoasiain valiokunnan käsiteltäväksi.

Energia- ja elinkeinopoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 94—106).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavaksi tulevat esille Energia- ja elinkeinopoliittiseen valiokuntaan evästettävät esitykset, numerot 94—106. Ensimmäisen puheenvuoron käyttää toveri ministeri Ulf Sundqvist. Ole hyvä.

S u n d q v i s t, Ulf (puoluetoimikunta): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Energiapolitiikka on ollut viime vuosina hallitseva teema keskusteltaessa maailman ja yksittäisten maiden talouden kehittämisestä sekä taloudellisista ja myös poliittisista suhteista. Syynä tähän on kuten energiapolitiikassa ohjelmaluonnoksessamme sanotaan jyrkästi muuttunut energian ja erityisesti raakaöljyn hintakehitys. 70-luvulla raakaöljyn hinta kohosi noin 15-kertaiseksi ja rajuimmat nousut ajoittuvat vuosiin 1973 ja 1979. Suomen energiapolitiikassa on viime vuosina kiinnitetty erityisesti huomiota pitkäjänteiseen ohjelmointiin. Vuonna 1979 hyväksyttiin laajan yksimielisyyden vallitessa Suomen energiapolitiittinen ohjelma ja tämä ohjelma hyväksyttiin, kuten muistamme, toveri Eero Rantalán toimesta kauppa- ja teollisuusministerinä. Tämä ohjelma oli pitkälle sosialidemokraattien aloitteesta aikaansaatu ohjelma. Tämän ohjelman myötä energiapolitiikka on saatu suunnitelmalliseksi ja on niinkään voitu edetä ohjelmassa hyväksytyjen tavoitteiden suuntaisesti. Suomessa energiapolitiikka on viime vuosien aikana näinollen ollut hallinnassa. Tuoreimmat tunnusluvut osoittavat että tänä vuonna aktiivisen energiapolitiikan tavoitteiden toteutumisessa on

edelleen edetty oikeaan suuntaan, meillä on varsin vahvat trendit meneillään aina viime vuosikymmenen lopusta lähtien ja nyt voimme todellakin puhua jo trendeistä sillä tiedämme että ne ovat verraten pysyvää laatua. Niinpä kauppa- ja teollisuusministeriön viimeisen energiakatsauksen mukaan energian kokonaiskulutus väheni tammi-maaliskuussa tänä vuonna noin 3 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Viime vuonna energian kulutuksen keskimääräinen kasvu oli vielä noin 1 % bruttokansantuotteen kasvun ollessa noin 5 1/2 % tasolla. Tämä lienee Euroopan ennätys, en tiedä maata missä säästövahti olisi ollut nopeampi kuin se oli Suomessa.

Samoin sähköenergian kulutuksen kasvu on voimakkaasti hidastunut. Kulutus kasvoi tänä vuonna ensimmäisen neljänneksen aikana 3 %:lla kun koko viime vuoden keskimääräinen kasvu oli vielä runsas 5 %. Nämä uusimmat luvut osoittavat että energian säästössä on saavutettu entistä parempia tuloksia ja aikaisempien vuosien vastaavat luvut osoittavat, että kysymyksessä on todellakin trendinomainen kehitys.

Samoin tavoitteeksi asetettu tuotintipolttaineiden osuuden vähentäminen ja kotimaisten energialähteiden kasvattaminen on onnistunut. Öljyn osuus kokonaisenergiasta putosi tämän vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana 44 %:iin viime vuoden 48 %:sta, tämä lienee myöskin Euroopan alhaisempia lukuja. Silloin kun ensimmäinen hintakriisi alkoi vuonna 1973 olimme 57 prosentin tasolla öljyriippuvuudessa. Kivihiilen käyttö jäi noin 45 prosenttia edellistä vuotta pienemmäksi ja sen osuus kokonaisenergiasta on nyt supistunut. Huolimatta siitä, että vesivoiman tuotanto on ollut tänä vuonna pienempää kuin viime vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, on kotimaisten polttoaineiden osuus energian kokonaiskulutuksesta kohonnut jonkin verran edellisestä vuodesta ollen noin 29 prosentin tasolla.

Tuntuvimmin on kohonnut ydinvoiman osuus, noin 52 prosenttia edellisen vuoden ensimmäiseen neljännekseen verrattuna, ja ydinvoiman osuus oli tammi-maaliskuussa 12 prosenttia. Sähköntuotannossa ydinvoimalla korvattiin huomattava osa kivihiilivoimasta ja ydinvoiman osuus koko sähkönhankinnasta nousi noin 30 prosenttiin. Tämä on myöskin Euroopan korkeimpia lukuja ja se johtuu tietysti siitä, että meillä on nyt neljä reaktoria valmiina ja silloin kun ne toimivat täydellä teholla, olemme 30 prosentin tasolla ydinvoiman osuudessa sähköntuotannosta.

Suomen energiahuollon häiriöttömyys on voitu turvata eri energiamuotojen monipuolisella käyttöön otolla ja myöskin pitkäaikaisilla kauppasopimuksilla, joissa mm. Suomen ja Neuvostoliiton välinen kauppa on aivan etusijalla. Turvataksemme energiahuoltomme myös jatkossa tarvitsemme kaikkia nyt käytössä olevia energialähteitä. Käsiteltävänä olevaa energiapoliittista ohjelmaluonnostamme on tarkasteltava edellä kuvaamaani taustaa vasten. Energiatalous on laaja asia ja ohjelmaluonnos pyrkii käsittelemään sitä varsin kattavasti.

En aio käydä kaikkia näitä asioita järjestelmällisesti läpi — vaan kiinnitän huomiota neljään energiapoliittisesti merkittävimpään asiakokonaisuuteen. Nä-

mä ovat energiapolitiikka osana koko yhteiskunnan kehittämistä, ydinvoimakysymys, kotimaisen energian käyttöönotto ja energiatalouden ympäristökysymykset. Puolueemme aikaisemmassa energiaohjelmassa energiapolitiikka on nähty ensi sijassa keinona mahdollisimman nopean taloudellisen kasvun aikaansaamiseksi. Tässä suhteessa on nykyinen lähestymistapamme yhdenmukainen yleisessä asennoitumisessa tapahtuneen kehityksen kanssa. Taloudellisen kasvun mahdollisuuksille luovat rajoituksia sekä energian saanti, hinta että ympäristötekijät ja kasvu tulee olemaan hitaampaa kuin mitä vielä muutama vuosi sitten arvioitiin. Taloudellisen kasvun tavoitetta ei ole hylätty, mutta sen rinnalle on noussut monia muita tärkeitä päämääriä, kuten laadulliset arvot, ympäristönsuojelu, luonnonvarojen riittävyys ja kansainvälinen solidaarisuus.

On kuitenkin huomattava, ettei energia ole itsetarkoitus eikä mikään erillis-kysymys. Sosialidemokraattisen puolueen kanta on aina ollut ja on edelleen, että energiapolitiikan tehtävänä on palvella koko yhteiskunnan kehittämiselle osoitettuja tavoitteita eikä päinvastoin. Toivon, että meilläkin energiapoliittinen keskustelu säilyy nimenomaan tällaisena, sillä niissä maissa, joissa on juututtu ennen muuta ydinvoimakeskusteluun, energiapolitiikasta on yllättäen tullut koko yhteiskuntaa ravistava erilliskysymys. Näin ei tietenkään voi olla, vaan energiapolitiikalla on nimenomaan välinearvo yhteiskunnassa.

Ydinvoima on useimmissa läntisissä teollisuusmaissa noussut keskeisimmäksi julkisen energiakeskustelun kohteeksi eikä se ole jättänyt paljon tilaa muiden tärkeiden energiakysymysten pohtimiselle. Ydinvoimakysymys tulee hallitsemaan myös suomalaista energiakeskustelua lähiaikoina. Useat ulkopuoliset tahot, hyvät toverit, tarkkailevat tätäkin kokousta lähinnä vain yksi ainoa asia mielessä: sanotaanko täällä kyllä vai ei ydinvoimalle. Ydinvoimakysymyksen merkitystä ei tule väheksyä, mutta olisi mielestäni vahinko jos se jättäisi alleen kaikki ne muut tärkeät energiapoliittiset asiakokonaisuudet, jotka ohjelmaluonnokseen sisältyvät.

Ydinvoimakysymys on nähtävä kaksiosaisena. Ensinnäkin on kysymys nykyisistä jo toiminnassa olevista voimaloista ja toiseksi mahdollisista uusista voimaloista. Toiminnassa olevat neljä ydinvoimalaamme ovat nousseet merkittäväksi osaksi energian tuotantoamme.

Lähdemme siitä, että nämä voimat ovat käytössä taloudellisen elinikänsä loppuun saakka. Luonnollista on, että voimaloiden turvallisuus-, ympäristö- ja jätekysymykset hoidetaan niin luotettavasti ja asianmukaisesti kuin meidän asiantuntijamme kykenevät. Tässä suhteessa en näe syytä suurempaan huoleen koska ydinvoimaloittemme laitteistot, turva- ja valvontajärjestelmät ovat maailman huippuluokkaa. Toinen kysymys on sitten mahdollisen viidennen ydinvoimalan rakentaminen. Tähän asiaan ei ohjelmaluonnoksessa ole otettu ehdotonta ja lopullista kantaa puolesta tai vastaan. Päätöksenteko tuleeikin ajankohtaiseksi todennäköisesti lähimmän kahden vuoden sisällä.

Lisäenergian kapasiteetin tarvetta on selvitetty varsin laajasti. Selvitykset osoittavat, että uutta kapasiteettia tarvitaan mitä todennäköisimmin 90-luvun al-

kupuoolella. Jotta tuolloin energian tarve voitaisiin tyydyttää, on päätökset tehtävä hyvissäajoin.

Suurvoimalapäätöstä tehtäessä on tarkoin selvitettävä eri vaihtoehdot. Turvallisuuskysymysten ohella, jotka ydinvoiman kohdalla ovat keskeisimmät, ja joiden tutkimukseen on käytettävä riittävästi yhteiskunnan varoja, on selvitettävä myös eri vaihtoehtojen taloudellisuus ja luonnollisesti ympäristötekijät. Tähänastiset selvitykset ovat osoittaneet ydinvoiman olevan taloudellisesti edullisinta ja tekee kyllä mieli myöskin väittää ympäristöpoliittisesti edullisinta, ainakin hiileen verrattuna, joka selvästi nousee ydinvoiman tärkeimmäksi vaihtoehdoksi.

Suomen kaltaiset energiaintensiiviset ja tuontienergiasta riippuvaliset maat ovat tehneet samantyyppisiä valintoja. Sen takia olisi mielestäni lyhytnäköistä tässä vaiheessa sulkea pois ydinvoiman lisäkäyttöönottomahdollisuudet. Tiukkojen päätösten teon aika ei kuitenkaan vielä ole ja tässä mielessä nyt tilatut 100 MW:n ydinvoimalan soveltuvuustutkimukset antavat lisätietoa päätöksenteon pohjaksi, samoin kuin ne tarvearviot, jotka on suoritettu ja joita vielä suoritetaan eri tahoilla.

Mikäli aikanaan suurvoimalahankkeessa päädytään ydinvoimaan on päätöksenteon kuitenkin tapahduttava avoimesti ja kansanvaltaisesti, kuten ohjelmaluonnoksessa sanotaan. Ydinvoiman käyttöä säätelevä lainsäädäntö on saatava pikaisesti hallitus- ja eduskuntakäsittelyyn. Laissa on päättävältä uuden ydinvoimalan rakentamisesta oltava eduskunnalla, kuten asiaa tutkivan toimikunnan ensimmäisessä osamietinnössä todetaan. Toinen osamietintö valmistunee lähikuukausien aikana. Päätöksentekijöiden käsiä ei niinkään pidä sitoa liian pitkälle menevillä ennakkovalmisteluilla, vaan on tärkeää, että eduskunta pääsee mahdollisimman aikaisessa vaiheessa mukaan käsittelyyn.

Kotimaisen energian osalta taas SDP hyväksyy ne tavoitteet, jotka on aikanaan asetettu virallisessa energiapolitiikassa. Näiden lähteiden osalta on kuitenkin tullut aika kysyä kenenkä ehdoilla ja kenenkä kustannuksella kotimaista energiaa jatkossa kehitetään. Ei luonnollisestikaan voida unohtaa taloudellisia realiteetteja eikä ympäristönsuojelun vaatimuksia kun kotimaisia energiavaroja otetaan käyttöön.

Kotimaisen energian käytön lisäys ei ole sosialidemokraateille myöskään itsetarkoitus, kuten näiden energiavarojen omistajia edustaville poliittisille tahoille. Motiivina siirtymiselle kotimaiseen energiaan voi olla vain, että näin saadaan energiaa turvatummin, kansantaloudellisesti edullisemmin tai ympäristöstä välttämättömän energiainvoinnin tuomalla. Kotimaisen energian on oltava edullista myös kuluttajalle ja veronmaksajalle eikä vain energiavaroja omistavalle. Olemme ilmeisesti jo saavuttaneet vaiheen, jossa kotimaisen energian subventiota ei nykyisestä juuri enää voida lisätä. Tähän saakka siirtymistä kotimaisen energian käyttöön on tuettu lähinnä avustuksin, mutta jatkossa on entistä enemmän siirryttävä lainamuotoiseen tukeen. Viimeaikaiset öljyn hinnan korotukset ovat aiheuttaneet sen, että kotimaisen energian käyttöönotto sujuu jo suurelta osal-

taan omalla painollaan. Lähtökohtana on pidettävä sitä, että kotimaisen energian käyttöönottoa kehitetään vain silloin kuin se on kilpailukykyistä.

Ydinvoimakysymys ja fossiilisten polttoaineiden synnyttämät ilman saasteet ovat kansainvälisessä energia- ja ympäristökeskustelussa selvimmin esille nousseet aiheet. Näiden lisäksi meillä on oma kotoinen ongelmamme eli kotimaisen energian tuotannon ja käytön ympäristövaikutukset. Julkisessa keskustelussa vaaditaan usein samanaikaisesti kotimaisen energian käytön voimakasta lisäämistä ja energiatuotannon ympäristöhaittojen vähentämistä. Näiden tavoitteiden potentiaalista ristiriitaa ei ole mielestäni riittävästi tiedostettu. Yhteiskunnassamme on edelleen laajaa harrastusta valjastaa vapaina olevia koskia sähkön tuotantoon. Erityisesti tätä harrastusta on esiintynyt keskustapuo- lueessa. Ohjelmaluonnoksemme kanta poikkeaa edellä esitetystä ja sen mukaan luonnontilaiset kosket on pysyvästi rauhoitettava ja ympäristöä tuhoavat vesistöjärjestelyt on lopetettava. Tämä sen takia, että useimmat kosket edustavat enää marginaalista sähköntuotantokapasiteettia. Sitäpaitsi ne ovat reservi- varoja mikäli totaalinen kansainvälinen kriisi yllättäisi.

Ohjelmaluonnoksen mukaan myös turpeen tuotanto on suunniteltava ja organisoitava siten, että turpeen noston ja soidensuojelun tavoitteet voidaan asianmukaisesti sovitella yhteen.

Energian hinta- ja tariffipolitiikalla on rohkaistava energian säästämistä. Samoin energian hinnoittelulla ja verotuksella tulee edistää työllisyyden kannalta edullisten energiavaihtoehtojen valintaa. Sosialidemokraattien lähtökohta on se, etteivät vähävaraiset kuluttajat joudu kärsimään energian hinta- ja tariffipolitiikan johdosta.

Energiataloudessa on yhteiskunnan osuutta lisättävä entisestään. Vain näin voidaan taata, että voimavaramme tulevat tehokkaimmin käytetyksi hyväksi ja energiatalouttamme voidaan ohjata ja kehittää suunnitelmallisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Energiapolitiikan tärkeimmät päätökset, kuten päätökset ydinenergian käytöstä ja sen lisäämisestä on ratkaistava eduskunnassa.

Ohjelmaluonnoksemme pohjautuu sosialidemokraattisiin tavoitteisiin yhteiskunnan kehittämiseksi ja se viitoittaa vastuuntuntoisen ja toteuttamiskelpoisen toimintalinjan energiataloutemme eteenpäinviemiseksi. Toivon, että valiokunta todella paneutuu laajasti tähän kysymykseen. Tästä olen myöskin varma ja odotan, että sekä valiokuntakäsittely että myöskin sitten lopullinen käsittely salissa tulee olemaan sellainen, joka antaa meille tukevan pohjan jatkaa sitä energiapolitiittista linjaa, jota tähän saakka on harjoitettu.

P u h e e n j o h t a j a : Kiitoksia toveri ministeri Ulf Sundqvistille. Aloitamme keskustelun. Ensimmäisenä vuorossa on Luukkanen Heikki, Kymen piiristä ja hänen jälkeen Matilainen Veikko, myös Kymen piiristä.

Kokouksen sihteereiksi siirtyivät Hannu Anttonen ja Matti Kouri.

L u u k k a n e n , Heikki (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekousedustajat, hyvät toverit. Elinkeinpolitiikka ei luonnollisestikaan ole irralaan työllisyys-, sosiaali- ja koulutuspolitiikasta. Elinkeinpolitiikka edellyttää laajempaa tarkastelua mm. yhdessä noiden edellä mainittujen alueiden kanssa. Muun muassa Kymen lääni, ennen kaikkea sen puunjalostusteollisuuspaikkakunnat Imatra, Rautjärvi, Kuusankoski, Kotka, Anjalankoski ja Hamina alueineen tuntevat hyvin tarkkaan mitä on epäonnistunut ja suurkapitalistin ohjailema elinkeinopolitiikka.

Puunjalostusteollisuuden, mutta myös metalliteollisuuden ja palveluammat- tien alueille kohdistuneet voimakkaat rationalisointitoimenpiteet ovat Kymen läänin, mutta myöskin laajemmin koko Etelä- ja Keski-Suomen teollisuuspaikkakuntien osalta edenneet pitkälle. Vielä vajaa kaksi vuosikymmentä sitten maini- tut hyvinvointipaikkakunnat ovat muuttuneet pahoinvointipaikkakunniksi.

Totuuden nimessä on sanottava, etteivät myöskään näiden vanhojen teolli- suuspaikkakuntien omat valmiudet aktiiviseen elinkeinopolitiikkaan ole olleet korkealla. Kaikin keinoin on kuitenkin niin alueellisesti kuin myös valtakunnalli- sesti pyrittävä elinkeinotoiminnan elvyttämiseen näillä alueilla.

Kyse on Kymen läänin alueellakin suuresta työväestöön ja Kymen läänissä nimenomaan sosialidemokraattiseen väestöön kohdistuneesta onnettomuudes- ta, josta syyt niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin ollaan kaatamassa por- vareiden toimesta meidän syliimme. Samanaikaisesti yritysmaailma huutaa it- selleen itsenäisyyttä ja rahaa valtiolta.

Kymen läänissä, ehkä voimakkaimmin Imatralla ja sen työssäkäyntialueella, on tämä elinkeinopoliittinen muutos koettu rajuimpana. Vuoden alussa joka yh- deksäs imatralainen työkäinen, työhaluinen ihminen oli ilman työtä. Pahinta tässä on vielä se, niin kuin täällä aikaisemminkin monissa puheenvuoroissa on todettu, että työssä käyvät, me turvallisen työpaikan omistajat, alamme jo ker- rassaan tottua yli 10 %:n työttömyysasteeseen, ja tämä työttömyys kohdistuu ennen kaikkea eteläisen Suomen teollisuuspaikkakunnilla nuoriin. Näillä alueil- la 10—15 vuoteen mm. puunjalostusteollisuuden portit eivät ole olleet auki. Meil- le imatralaisille ja koko Kymen läänin sosialidemokraateille ovat tuttuja niin En- so-Gutzeitin, Valmetin, Valcon, Valmetin tytäryhtiön Finnvalcon teollisuus- ja elinkeinopoliittiset ratkaisut. Kun tähän luetteloon lisätään vielä erittäin suurta intoa Valcon kaatamiseen osoittanut kauppa- ja teollisuusministeriön kanslia- päällikkö, on Kymen lääni ja ennen kaikkea Etelä-Karjala saanut nauttia myös valtiojohtoisen teollisuuden porvarillisesta hävittämismimmasta työpaikkojen osalta jo riittämiin. Valtiojohtoisen teollisuuden ongelmat on vielä kaiken lisäksi yleistäen pyritty kaatamaan poikkeuksetta sosialidemokraattien ja socialide- mokraattisten johtajien syliin. Jos puolueemme tulevaisuudesta vastaava johto oli aikanaan tekemässä teollisuuden monipuolistamiseen tähtääviä ratkaisuja, olivat porvarit purkamassa välittömästi mm. elektroniikkateollisuuden kehittä- miseltä kivijalkaa. Vasta aivan viime aikoina mm. Valmetin, Enson ja Valcon osalta kunniaa on alettu jakaa sinne, minne kunnia todellakin kuuluu, johtokun-

nille yhtiöissä ja ministeriön kansliapäälliköille. Kun sosialidemokraatit ovat saaneet kantaa mm. edellä mainitusta Valcosta suurimman poliittisen vastuun, on totuuden nimessä sanottava se, että yhtiössä ovat päänahkansa saaneet säilyttää koko sen historian ajan talous- ja myyntitoimesta vastaavat henkilöt, vaikka yhtiö kaatui juuri näiden sektoreiden täydelliseen epäonnistumiseen — ei työntekijöiden ja toimihenkilöiden eikä tehtaan rakentajien. Näistä näkökannoista johtuen olisi toki ehkä sosialidemokraattina toivonut, että solidaarisuutta ja tukea uusteollista kehittämistyötä kohtaan olisi löytynyt mahdollisesti omasta joukostamme hieman laajemmin kuin mitä sitä julkisuudessa esitettiin. Jos me pyrimme elinkeinopolitiikassamme vain kumartamaan porvaryrittäjille ja saamaan hänen hyväksymisensä talous- ja elinkeinopolitiittiselle toiminnallemme, saattavat omat, mm. työelämän uudistamiseen tähtäävät sosiaalipoliittiset tavoitteet jäädä porvarien jalkoihin. Elinkeinopolitiikassa emme voi toimia yksinomaan yksityiskapitalistin ehdoilla, linjamme ei voi olla yksinomaan mielistelyä valtion tukitoimien jakamiselle. Näihin tukitoimiin tulee liittää yritysten velvollisuudet vastata työvoimastaan ja työntekijöistään jatkossa.

Etelä-Suomessakin, hyvät toverit, tarvitaan työpaikkoja ja tarvitaan aktiivista elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaa ja näihin toimiin meidät, hyvät toverit, tulisi koko meidän elinkeinopolitiikkamme myöskin valjastaa. Me tarvitsemme työpaikkoja ja tähän mielestäni me pääsemme lisäämällä ja laajentamalla yhteistyötä paikallisella, valtakunnallisella ja alueellisella tasolla sosialidemokraattien kesken. Kiitos, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Veikko Matilainen, seuraavana Rauno Saari.

Matilainen, Veikko (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät jäljelle jääneet edustajatoverit. Olin valmistellut tätä varten pitkähkön esitelmän, mutta teitän toverit ja itseäni ajatellen olen tyypistänyt sen kaikkein oleellisempaan.

Puoluetolimikunta on mielestäni varsin ansiokkaasti käsitellyt energiapolitiittisessa ohjelmaesityksessään niitä tavoitteita ja asioita, joita tulevaisuudessa sosialidemokraattisen energiapolitiikan tulee sisältää. Lausahdus paljon vielä jatkossakin puhuttavasta ydinenergiasta on mielestäni kyllin pyöreä, niin että se ei rajoita eikä myöskään kiihoita toimimaan sillä sektorilla harkitsemattomasti. Myöskin kaikkiin niihin lausuntoihin, jotka puoluetolimikunta on antanut eri puolueosastojen taholta tehtyihin esityksiin elinkeino- ja energiapolitiikan osalta, saattaa täysin rinnoin yhtyä. Ainoastaan yhtä muutosta toivoisin tehtäväksi energiapolitiittisen ohjelman kohtaan 7, energian hinta- ja tariffipoliittikka. Sivulla 160 viimeisessä kappaleessa ehdotan poistettavaksi kaksi viimeistä lausetta. Siellä lausahdetaan näin: »Vientiteollisuuden kilpailukyvyyn heikkenemistä on estettävä keventämällä verokertymän tuotolla välillisiä työvoimakuluja. Näin voidaan suosia kotimaista työtä ulkomaisen energian sijasta lisäämättä teollisuuden tuotantokustannuksia.»

Hyvät toverit. Luulisin, että näillä keinoilla harrastamalla hinta- ja tariffipoliittikkaa niin, että verovarolla alennetaan yritysten välillisiä työvoimakuluja, voi-

täisiin lisätä teollisuuden kilpailukykyä ja ohjata se energiaa säästäviin toimiin. Käytännössä todennäköisesti tulee tapahtumaan samoin kuin tänäkin päivänä, kun teollisuuttamme kehitetään valtion tukitoimin: kehitystoiminta suuntautuu entisestään työpaikkojen vähenemiseen. Kiitos, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Rauno Saari ja seuraavana Ann-Maria Seligson.

S a a r i , Rauno (Varsinais-Suomen piiri): Hyvät toverit.

Energiapoliittisen ohjelman pyrkimys korvata öljy muilla energiavaihtoehtoilla on mielestäni oikea. Kyse ei ole niinkään niukkuuden pelosta kuin ilmeisestä sen hinnan jatkuvasta noususta ja öljyn tulosta yhä selvemmäksi poliittiseksi välineeksi kansojen välillä. Merkittävää on mielestäni huomata, että raskaan polttoöljyn reaalihintaa puolitoistakertaistui vuodesta 1960 vuoteen 1980, mutta sähkön hinta alentui samana aikana reaalihintana yli kolmanneksen.

Säästämisen merkitys öljyn turvaamiseksi tulee olla tärkeä osa energiapoliittikkaa. Tinkiminen energian käytöstä on kunkin talouden kohdalla mahdollista. Erikoisia säästämiskeinoja tariffipoliitikasta alkaen on runsaasti edelleen käyttämättä. Liikenne- ja lämmityspoliittiset ratkaisut ovat lukuna sinänsä. Niiden osalta energiapoliittisen ohjelman tavoitteisto vie ainakin osaksi toivottuihin tavoitteisiin, näin ajattelen. Suuret energiapoliittiset puitteet rakennetaan valtakunnan tasolla. Ratkaisua ei voida tehdä pelkästään hiilen, pelkästään turpeen, ydinvoiman, vesivoiman, puun tai muun yksittäisen lähteen varaan. Kullakin niillä on oma perusteltu käyttönsä. Minkään raaka-ainelähteen sulkemista ulos ilman perusteellista tutkimusta, etujen ja haittojen, kustannusten ja niiden luoman taloudellisen liikkumavaran harkintaa ei tulisi tehdä, ei myöskään ydinvoiman osalta. Pelkkänä tunnekysymyksenä energiakysymyksiä ei saisi käsitellä. Niin läheltä meitä kaikkia koskevia nämä ratkaisut ovat. Selvittelyjen kohteisiin tulisi erityisesti liittyä kyseessä olevan energian vaikutus ympäristöön kaikine haittoineen ja todennettavissa olevine riskeineen. Erityisesti lämmityksen osalta on runsaasti alueellisia ratkaisuja, jotka voivat korvata käytössä olevan öljyn. Tällä etelässä suurimpien kaupunkien kaukolämpö tekee vasta tuloaan, vaikka hukkalämpöä tuottavia kohteita on varsin runsaasti. Jäteongelmiin liittyvät hyödyntämismahdollisuudet ovat käyttämättä niin teollisuus- kuin yksittäistalouksien osalta. Metsiin jäävä hake, pellolle jäävä olki, turve, aurinko pientalojen osalta, ulkosaariston tuuli, näillä kaikilla olisi mahdollisuuksia alueellisella tasolla. Ne mahdolliset, hyvät toverit, tulisi käyttää jo melkoisen alueellisen työllisyysvaikutuksen takia. Sen vuoksi alueellisen energiankäyttömahdollisuuden selvittäminen ja tutkimusmäärärahojen varaaminen tarkoitukseen tulisi olla selvemmin energiatutkimuksen tavoitteena. Tavoite on tiukassa yhteydessä kotimaisen energian nykyistä oleellista suuremman käyttöasteen kanssa. Kiitoksia, hyvät toverit (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Ann-Marie Seligson ja seuraavana Heikki Helminen.

S e l i g s o n , Ann-Maria (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja, hy-

vät toverit. Puheenvuoroni koskettaa tärkeimpänä pitämäni osaa energiapolitiisesta ohjelmaluonnoksesta, kysymystä ydinvoimasta.

Erityisesti nuoret kokevat tämän kysymyksen tärkeäksi ja vaativat SDP:ltä selvää kantaa ydinvoiman käyttöön. Ohjelmaluonnos perustuu kaavamaiseen kasvuajatteluun, jonka pohjalta ohjelmassa hahmotellaan ratkaisuja energiatarpeen tyydyttämiseksi. Ydinvoimaan ohjelma suhtautuu kriittisesti, mutta sen epäselvä muotoilu mahdollistaa myönteisen kannan ottamisen suunnitellun viidennen ydinvoimalan rakentamiseen. Ehdotankin, että SDP selkeästi ottaa vastustavan kannan viidennen ydinvoimalan rakentamiseen ja valmistaa aikataulun ydinvoiman käytöstä kokonaan luopumiseksi.

Ydinvoiman tekniset riskit ovat hyvin tunnetut. Joukkotuhon mahdollisuus kasvaa koko ajan. Voimmeko vastata siitä lapsillemme ja lapsenlapsillemme? Miksi heidän tulisi maksaa meidän itsekkyydestämme? Verraten vähän on kuitenkin puhuttu ydinvoiman käytön yhteiskuntakehitykselle aiheuttamista vaaroista. Ydinvoiman käyttö merkitsee asiantuntijoiden vallan lisääntymistä ja vallan keskittymistä. Ydinvoimalat tarvitsevat turvakseen mahtavan turvallisuusko-neiston, mikä vie yhteiskuntaa poliisivaltion suuntaan, muistutan vain mieliin Länsi-Saksan ydinvoimamielenosoitukset. Ydinvoiman käyttö edellyttää erittäin keskittyntä, kovaa valtiota. Miten sellainen valtio ja sosialidemokraattien tavoittelema demokraattinen sosialismi sopivat yhteen? Ristiriita ydinvoimavaltion ja itsehallinnollisen sosialistisen yhteiskunnan välillä liittyy kysymyksen ydinvoiman käytöstä puolueen periaateohjelman uudistamiseen. On pohdittava, mikä merkitys taloudellisella kasvulla on puolueemme tavoitteille. Mitkä energi- amuodot sopivat yhteen tavoittelemamme sosialismin kanssa? Energiapolitiikka liittyy saumattomasti kysymykseen taloudellisesta kasvusta, mikä taas palautuu puolueemme periaatekysymyksiin. Periaatteissamme tulisi keskeisellä sijalla olla ihmisten ja kansojen välinen solidaarisuus sekä ihmisten tasa- arvoinen päätäntävalta itseään ja elinympäristöään koskevilla asioissa. Nämä periaatteet eivät voi toteutua kasvavaan energiankulutukseen ja ydinvoimaan perustuvassa yhteiskunnassa.

Hyvät toverit. Häikäisevien teknisten visioiden ohi on nähtävä työväenliik- keen peruspyrkimys: ihmisen vapauttaminen (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Heikki Helminen, seuraavana Osmo Kivivuori.

Kello oli 24.00 ja puoluekokouksessa siirryttiin kolmanteen kokouspäivään.

H e l m i n e n , Heikki (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kuopion piirin puoluekokousedustajien ryhmässä suhtaudutaan eäillen ja kriitti- sesti ydinvoiman lisärakentamiseen maassamme. Ydinvoimalan käytön yhtey- dessä syntyy ydinjätettä, jonka käsittelyyn, varastointiin ja hävittämiseen liittyy epävarmuus- ja riskitekijöitä. Lisäksi ulkomaiset esimerkit osoittavat, että käy- tön yhteydessä ydinvoimalan ympäristöön voi päästä radioaktiivisuutta, joka muodostaa uhkan sekä ympäristön väestölle että luonnolle. Kaikin tavoin tulee näin ollen edistää vaihtoehtojen löytämistä ja kehittämistä nykymuotoisen ydin-

voiman käytön sijaan. Muistutamme puoluekokousta mm. Hollannin työväen-puolueen torjuvasta suhtautumisesta ydinvoimaan. Tämä kannanotto perustuu nimenomaan siihen, ettei ydinjäteongelmaa ole pystytty luotettavasti ratkaise-maan. Mikäli tulevaisuuden selvityksissä päädytään kuitenkin esittämään ydinvoima-lan rakentamista, pidämme välttämättömänä sitä, että ennen lopullista rakenta-mispäätöstä saadaan laitoksen sijaintipaikkakunnan väestön suos-tumus voimalan rakentamiseen.

Luonnoksesta energiapoliittiseksi ohjelmaksi esitämme poistettavaksi kap-paleen: »Teollisuuden sijoittamispäätöksiä tehtäessä on kiinnitettävä huomiota myös energian saatavuuteen ja kuljetusten taloudelliseen», koska sen sisältämä ajatus ei mielestämme edistä alueellisen tasa-arvon toteutumista ja toisaalta kiihdyttää teollisuuden keskittymistä, jota kohtaan ohjelmassa toisaalla esite-tään kritiikkiä.

Kuopion piirin puoluekokousedustajat ovat kiinnittäneet huomiota myös sii-hen, että maan hallinnollisen suunnittelun ja kehittämisen tulee olla systemaat-tista ja vailla poliittisten irtopisteiden hankintapiirteitä. Viime aikoina on toteu-tettu erillisiä Kuopion lääniäkin sivuavia Suomenselkä-, Lappi-, Kainuu-, Pohjois-Karjala- ja Iijoki-projektia, jotka sinällensä aivan oikein kohdistuvat tietyn alueen elinolosuhteiden kehittämiseen ja elinkeinoelämän piristämisen, mutta kun va-rojen ohjaaminen näille projekteille on samalla merkinnyt varojen puutetta muu-alla, asiaan täytyy puuttua. On esimerkiksi merkille pantavaa, että Kuopion lää-nissä asukasta kohti käytettävissä oleva tulo on maan alhaisin. Se on 20 % al-haisempi kuin maassa keskimäärin ja 40 % alhaisempi kuin Helsingin seudulla. Näin ollen koko Kuopion lääni voisi kuulua projektin piiriin. Suunnittelun ja alu-eellisen kehittämisen tulee olla tasapainoista ja siinä on tilastotietoihin, ei vain tunteisiin, tukeutuen otettava huomioon maan kaikkien osien kehityksen turvaa-minen. Projekteille pitää jättää tilaa vain poikkeuksellisen puutteellisten olosuh-teitten korjaamiseen.

Puoluekokousedustajaryhmämme kiinnittää painokkaasti huomiota myös seuraaviin seikkoihin: 1) Maamme energiahuolto on erittäin haavoittuvainen krii-sitilanteessa. 2) Itä- ja Keski-Suomessa vesireittien suunnittelu, rakentaminen ja käyttöönotto ovat jo tällä hetkellä energiataloudellisesti edullinen vaihtoehto. 3) Jätteiden hyötykäyttö yleisesti ottaen merkitsee energian säästöä. 4) Ener-giatuotantoon osallistuvien laitosten (esim. vesivoimalat, turveyhtiöt ym.) hallin-toelimissa tulee olla edustus myös lähiseudun väestöllä, mm. kunnilla. 5) Vesi-voiman rakentamista koskevat ratkaisut on tehtävä kansanvaltaisia periaatteita noudattaen ja nopeasti. Ratkaisujen viipyminen on useassa tapauksessa mer-kinnyt kohteena olevan alueen taloudellista näivettymistä väestön kokemasta henkisestä hädästä puhumattakaan.

Hyvät toverit! Energiapoliittista ohjelmaa laadittaessa on hyvä muistaa intia-lainen sanonta: »Ihmisen elämää yllä pitävä voima on sama kuin hytтын ja sa-ma kuin norsun» (Markku Aro, Sosialidemokraatit 1/81). Kiitos.

P u h e e n j o h t a j a : Osmo Kivivuori, seuraavana Eero Krook.

Kivivuori, Osmo (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Varsinais-Suomen puoluekokousedustajaryhmä on käsitellyt energiapolitiittista ohjelmaa perusteellisesti. Käsitteilyn pohjana oli ohjelmaa kokonaisuudessaan koskeva muutosehdotus. Näin siitä huolimatta, että puoluetoimikunnan ehdotus on selvästi parempi kuin aikaisemmat luonnokset. Se on pääpiirteissään ja varsinkin yksityiskohdissaan laadittu hyvällä asiantuntemuksella ja vankalla ideologisella pohjalla.

Asiakirja on enemmän tietopaketti kuin ohjelmajulistus. Sen perusteella ei helposti pääse perille esimerkiksi siitä mitä puolue käytännössä aikoo tehdä kun se pääsee asioista päättämään. Erityisesti tämä epävarmuus ilmenee suhtautumisessa ydinvoimaan. Myös suhtautuminen tarpeettomaan tuotantoon, tuotteiden tarkoitukselliseen huonontamiseen eli kestojen alentamiseen, käytökelpoisten tuotteiden ennenaikaiseen hävittämiseen jää vaille energiapolitiittista näkökulmaa. Tämän suuntainen vajavaisuus ohjelmassa johtunee siitä, ettei ohjelman sinänsä tukevaa ideologista perustaa ole pystytty riittävästi laajentamaan luonnontalouden ja ihmisen talouden suhteen kehitystä vastaavalla tavalla.

Ohjelman tulisi olla toisaalta käytännön tavoitteilta on täsmällisempi, mutta myös ideologisen perustan osalta paremmin aikamme haasteita vastaava. Näitä vaatimuksia on ehkä vaikea sovittaa puolueen erityisohjelmissa käytettyyn rakennekaavaan. On kuitenkin pidettävä tärkeänä että tämä sosialidemokraattisen ideologian kannalta varsin keskeinen ja tulevaa periaatekeskustelua oleellisella tavalla inspiroiva ohjelma on luonteeltaan valistava ja auttaa puolueväkeä käymään käsiksi aikamme kohtalonkysymyksiin yli jokapäiväisen ruutiinin.

Varsinais-Suomen edustajaryhmän käsittelemä muutosehdotus sisältää useita kymmeniä pieniä muutoksia yksityiskohtiin. Ohjelman alkuun on liitetty energiapolitiikan ja yhteiskuntapolitiikan vuorovaikutusta koskeva luku, joka puoluetoimikunnan ehdotuksesta puuttuu. Suurimpana muutoksena puoluetoimikunnan ehdotukseen on yksiselitteinen kielteinen kanta viidennen ydinvoiman hankkimiseen ja esitys suhtautumisesta käytössä olevaan ydinvoimalakapasiteettiin.

Tästä asiasta puoluekokousedustajaryhmämme pitkän keskustelun jälkeen suoritti koeäänestyksen. Vastaehdotuksena oli ydinvoimalakannanoton siirtäminen kunnes asiasta on tehty riittävät selvitykset. Selkeä kielteinen kanta voitti yhden äänen enemmistöllä. Näin ollen Varsinais-Suomen kanta on käytännöllisesti katsoen sama kuin Ruotsin kansanäänestyksessä voittanut sosialidemokraattinen kanta.

Hyvät toverit, esitän tässä esittelemääni puoluetoimikunnan hyvästä ehdotuksesta edelleen kehitettyä ehdotusta puolueen energiapolitiittiseksi ohjelmaksi. Edelleen esitän, että kokouksessa hyväksyttävä sisäpolitiittiseen asiakirjaan otetaan energiapolitiikkaa ja ydinvoimaa koskeva kappale hyväksytyn ohjelman pohjalta. Koska tässä kuvatus muutosehdotuksen lukeminen kestää ainakin viisitoista minuuttia eikä tämä ole järjestyssäännön mukaan mahdollista jätän tä-

män ehdotuksen kirjallisena ja on se otettava pöytäkirjaan.

Puheenjohtaja: Eero Krook. Seuraavana Kerstin Berg. Eero Krook ei ole paikalla. Kerstin Berg. Ja seuraavana Aarne Nummi.

Berg, Kerstin (Suomen Ruotsalainen Työväenliitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Energiaohjelma on kansainvälinen. Suomi on energian suurkuluttaja, jotenka erityisesti meidän on kiinnitettävä vakavaa huomiota energian käyttöön ja säästöön liittyviin kysymyksiin. Suomalaiset käyttävät neljä kertaa enemmän energiaa per henkilö kuin muut. Tämä johtuu ensisijaisesti energiavaltaisesta teollisuudestamme, kylmästä ilmastostamme ja tietoisuuden puutteesta sekä haluttomuudestamme ajatella energian säästöä.

Ruotsalainen Työväenliitto on vuonna 1979 antamassaan energiapoliittisessa kannanotossa edellyttänyt muun muassa suunniteltua ja tehokasta energian säästöä, kotimaisten energianlähteiden käytön ja tutkimuksen lisäämistä, muiden energiavaihtoehtojen lisäystä tutkimusta mieluummin kansainvälisen yhteistyön merkeissä, öljyn käytön jatkuvaa vähentämistä energian tuottamiseen, kielteisen kannanoton ottamista ydinvoiman lisäämiseen nykyisestä tasosta, kaikkien energialähteiden ympäristöhaittojen tehokasta valvontaa, energiaohjelman ja sen seurannan jatkuvaa parlamentaarista valvontaa.

Energiapoliittisessa ohjelmassa on lähes kaikki Ruotsalaisen Työväenliiton vaatimukset otettu huomioon. Ydinvoimakysymys ja vaatimus ympäristöministeriön perustamisesta eivät kuitenkaan ole saaneet niin paljon huomiota osakseen kuin ne mielestämme ansaitsevat. On kuitenkin itsestään selvää, että yllä mainitut kaksi asiaa on saatava meitä kaikkia tyydyttävään ratkaisuun.

Mikäli hyväksymme ohjelman ydinvoimaosan hyväksymme epäsuorasti viidennen ydinvoimalan rakentamisen tietäen hyvin, että turvallisuus- ja jäteongelmat ovat ratkaisematta. Viidennen ydinvoimalan rakentaminen merkitsee myös sitä, että ydinvoimaa ei enää voida pitää ylimenokauden energiamuotona kuten ohjelmassa todetaan, vaan Suomi on tämän jälkeen eräs niistä maista, jotka energiahuollossaan ovat lähinnä niin sanottua ydinvoimayhteiskuntaa.

Asettuessamme kielteiselle kannalle ydinvoiman laajentamiseen nähden emme voi unohtaa muita ympäristöongelmia. Päämääränämme tulee olla yhteiskunta, joka käyttää käytettävissä olevat voimavarat järkevästi ja säästävästi ja jonka talous perustuu uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja jossa jokaisella on mahdollisuus tehdä mielekäästä työtä. Jotta nämä vaatimukset voidaan huomioida on vaatimus ympäristöministeriöstä tuotava huomattavasti voimakkaammin esille ohjelmassamme. Kiitos.

Puheenjohtaja: Aarne Nummi, seuraavana Jorma Kauppila.

Nummi, Aarne (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Käsittelemme puheenvuorossani energiapoliittisen ohjelman hallintoa koskevaa osaa 10. Ohjelman energiapoliittisia tavoitteita käsittelevässä osassa todetaan yleisluonteisesti, että energiapolitiikan kansanvaltaisuus ja energiapolitiikan saata-

vuoden turvaaminen voivat toteutua vain silloin, kun energiatuotanto, sen jakelu, tuonti ja vienti ovat yhteiskunnan hallinnassa.

Tämä periaatteellinen toteamus ei välttämättä edellytä minkäänlaista yhteiskunnallista pyrkimystä taikka toimenpiteitä. Toisaalta energiahallintoa käsittelevän osan alussa ohjelmassa todetaan: »Sosialidemokraatit pitävät välttämättömänä, että kansanvaltainen valvonta ja päätöksenteko toteutuvat kaikilla energiapolitiikan sektoreilla ja tasoilla.» Tämä hatara virke ei ilmaise, tarkoitetaanko myös energiahuollon eri tasoja, mukaan luettuna kunnallinen energiahuolto.

Kunnallishallinnon roolia esitetään laajennettavaksi sähköhuollosta kuntien lämpöhuollon, energiansäästön ja kotimaisen energian käytön edistämiseen. Samalla puolue esittäisi vain julkisessa hallinnassa olevat energialaitokset noudattamaan julkisesti ja demokraattisesti määriteltyä energiapolitiikkaa.

Tähän ilman muuta pitäisikin pyrkiä, jos puolueen tavoitteiden mukaisesti sähkön tuotanto ja jakelu yhdyskunnissa olisi pelkästään kuntien hallinnassa. Kuitenkin varsinkin Etelä-Suomessa on lukuisia kuntia, joiden sähköhuolto on yksityisessä hallinnassa. Näille yksityisille sähkölaitoksille tulisi pystyä osoittamaan samat velvoitteet kuin kunnallisillekin sähkölaitoksille, jotta myös niiden toiminta-alueitten kunnissa saavutettaisiin sähkö- ja lämmönjakelun kattava keskitetty energiahuolto, jossa parhaimmillaan saattaisi toteutua energiaa säästävää sähköä ja lämmön yhteistuotanto. Tällaisen velvoitteen pitäisi itse asiassa olla sähkölaitostoinnin hyväksymisen ehto.

Koska sellaisen osoittaminen näille yksityisille hyödyntäville ei liene mahdollista, esitän energiaohjelman kohtaan 10, energian hallinto, lisättäväksi puolueen kansanvaltaisia pyrkimyksiä selventävän täydennyksen. Tekstin »... demokraattisesti määriteltyä energiapolitiikkaa» jälkeen esitän lisättäväksi kohdan:

»Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tasapuolisesti maamme kunnissa sosialidemokraatit edellyttävät, että yhdyskuntien sähköhuolto tulisi kautta maan saattaa yhteiskunnalliseen hallintaan.»

Toveri puheenjohtaja! Tämän esityksen lisäksi pyydän mahdollisuutta Järvenpään Työväenyhdistyksen tovereiden puolesta esittää kaksi aloitetta, jotka on aikoinaan ajoissa lähetetty sekä Uudenmaan piirille että puolue toimistoon, mutta jotka jostakin syystä, mikä sekaannus lienee, ovat jääneet pois tästä puolue toimikunnan ja järjestöjen esitykset-asiakirjasta.

Toivoisin, koska tämä on tapahtunut järvenpäälaisistä riippumattomista syistä, että nämä aloitteet voitaisiin liittää muitten esitysten joukkoon niiden vertaisena. Aloitteet on Uudenmaan puoluekokousedustajain ryhmä hyväksynyt ja toivoo tällaista menettelyä.

Minä en pidempään esitä aloitteiden sisältöä. Nämä ovat molemmat yhden liuskan käsiteltäviä aloitteita ja jos menettely sallitaan, jättäisin mielelläni yhdet kappaleet kumpaakin aloitetta energia- ja elinkeinopoliittisen valiokunnan käsiteltäviksi muiden aloitteiden joukossa.

P u h e e n j o h t a j a : Jorma Kauppila, seuraavana Pekka Morri.

K a u p p i l a , Jorma (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluekokoustoverit! 1. Kannatan toveri Kivivuoren tekemää esitystä. 2. Me sosialidemokratit, tai ainakin osa meistä teräväpäistä, on jotenkin havainnut, että ainoa mahdollisuus tyydyttää Suomen energiatarve on rakennella ydinvoimaloja joka niemeen, notkoon ja saarelmaan. Tietenkin voidaan kysyä miksi. No, viisaat väittävät, että ydinvoima on taloudellista, ympäristöystävällistä ja vieläpä turvalliseksikin sitä voimaa mainitaan.

Jossakin kohdin on varmasti päätynyt tuolla yläpäässä, kun näihin mietteisiin on tultu. Kaikkihan me tiedämme ja tunnemme ne vaarat, joita ydinvoimalla on. Luettelen niitä muutamia. Ydinvoimalat ovat edelleen teknisesti epävarmoja. Esimerkkejä tästä saamme lukea lähes päivittäin lehdistöstä. Ydinvoimalan »turvaton» käyttöikä on noin 30 vuotta, jonka jälkeen voimalaa joudutaan todennäköisesti seisottamaan satoja vuosia. Ydinpolttoaineen jätteelle ei ole keksitty hyvää kaatopaikkaa tai järkevää jatkokäyttöä. Ydinaseuhka lisääntyy. Ydinvoima on arvioitu vain ylimenokauden ilmiöksi. Hyvät toverit! Miksi me jättäisimme tuleville sukupolville perinnöksi jotakin näin ikävää? Täytyyhän meillä olla muutakin tarjottavaa. Ja kun hieman silmällemme ympärillemme ja mietimme asioita, niin havaitsemme, että kyllähän muitakin mahdollisuuksia on, jos on vain halua käyttää ja kehittää niitä.

Meillä on kotimaisia energialähteitä. Me voimme säästää energiaa, ja lisäksi meidän on kyllä tuotava esimerkiksi hiiltä. Kotimaisia polttoaineita hyödyntämällä meillä on myös mahdollisuus luoda uusia työpaikkoja. Ja näin ollen muut vaihtoehdot kuin ydinvoima ovat meille sopivia ja kansantaloudellisesti edullisia.

Toveri puheenjohtaja! Hyvät toverit! Mikäli jokin kansakunta haluaa asettaa omat kansalaisensa radioaktiiviselle säteilylle alttiiksi, ei meillä Suomessa käsitteäkseni ole oikeutta tehdä samoin. Siis älkäämme noudattako Hammurabin lakia, vaan sanokaamme reilusti »Atomkraft nej tack».

P u h e e n j o h t a j a : Pekka Morri, seuraavana Aila Kruus.

M o r r i , Pekka (Helsingin piiri): Arvoisa puheenjohtaja, hyvät puoluetoverit! Käsiteltävänä oleva luonnos energiapoliittiseksi ohjelmaksi vastaa niitä tavoitteita, joita kansanvaltaisen puolueen energiapolitiikalle tulee asettaa. Energiatalouttemme kotimaisuusastetta on nostettava, mutta ei millä hinnalla hyvänsä. Puun, turpeen, vesivoiman ja yhdyskuntajätteiden käyttöä energian lähteinä on mahdollista lisätä, mutta niiden avulla voidaan energiantarve tyydyttää vain osittain. Joudumme jatkossakin pääosin turvautumaan tuontienergiaan, joten energian säästäminen tulee edelleen olemaan meille taloudellisesti edullisinta.

Teollisuutemme energiansaannin turvaaminen edellyttää, että harkittaessa vaihtoehtoja energian tuotannolle, joudumme asettamaan taloudelliset lähtökohdat keskeiselle sijalle. Tässä suhteessa ydinvoima on edellä muita energian tuottovaihtoehtoja. Jos maamme aikoo pysyä mukana esim. metsäteollisuuden

kansainvälisessä kehityksessä, sillä tuskin on varaa kieltäytyä ydinvoiman käytön lisäämisestä. Tämän ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että maamme sidotaisiin jatkuvasti lisääntyvään ydinenergian käyttöön, kuten puoluetoimikuntakin esityksessään toteaa.

Ydinvoiman käyttöön liittyy kieltämättä turvallisuusriskejä, jotka tähän saakka on kyetty hallitsemaan ja joita ilmeisesti julkisessa sanassa on liioiteltu. Niiden varjolla ei mielestäni ole syytä vastustaa viidennen ydinvoimalan hankkimista. Aikaisemmat kokemukset ja valmisteilla olevat selvitykset tullevat osoittamaan, että ydinvoimala on taloudellisesti sekä työllisyys- ja ympäristöpoliittisesti hiiltä tai turvetta käyttäviä suurvoimaloita edullisempi.

Mikäli päätös viidennen ydinvoimalan hankkimisesta tehdään, tulisi ensisijaiseksi vaihtoehdoksi asettaa voimalan hankinta Neuvostoliitosta. Tämä vaihtoehto luontuu hyvin pyrkimyksiimme kehittää maittemme välistä yhteistyötä. Se on myös kansantaloudellisesti ja työllisyyspoliittisesti hyvin perusteltavissa oleva vaihtoehto.

Energiantuotannossa vesivoima on erityisasemassa hyvien käyttöominaisuuksiensa vuoksi. Vesivoima soveltuu erityisen hyvin säästöenergiaksi, sillä perusvoiman lisäksi sähkötuotannossa tarvitaan 10—20 prosenttia säästöenergiaa kulutushuippujen tasaamiseksi. Tätä näkökohtaa ei puoluetoimikunnan esityksessä ole vesivoimaa koskeissa kannanotoissa otettu huomioon. Päinvastoin esitykset ovat tältä osin eräänlaisen luonnonsuojelupopulismin leimaamia. Tällä en tarkoita, että vesivoimaa pitäisi rakentaa millä hinnalla hyvänsä. Energiatalouden kannalta olisi kuitenkin tärkeätä, että kesken jätetyt vesistöt rakennettaisiin valmiiksi ja lopultakin sovittaisiin siitä, mitkä vesistöt rauhoitetaan ja mitkä vielä rakennetaan. Tämän luulisi sopivan meidänkin puolueemme periaatteisiin ja toivonkin, että tältä osin energiapoliittisen ohjelmaluonnoksen sävyä voitaisiin valiokuntatyön yhteydessä vielä parannella.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi Terttu Kolivuori ja sihteeriksi Mikko Karppinen ja Pirkko Heikura.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava Aila Kruus, valmistautuu Martti Mäkelä.

K r u u s , Aila (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Sosiaalidemokraattisella puolueella on perinteisesti ollut vankka ote yhteiskunnan vähäväkisten puolustajana tuotantoelämässä ja kuluttajina. Työsuojelu ja kuluttajansuojelu ovat alueita, joilla voimme osoittaa merkittäviä tuloksia yhteiskuntamme kehittämistyössä.

Luonnonsuojelu ja ympäristönsuojelu ovat alueita, jotka ovat tavalliselle ihmiselle tärkeitä. Tällä alueella meillä puolueena on hyviä ohjelmia ja kannanottoja, mutta käytännön tuloksiin emme ole tällä saralla riittävästi päässeet.

Vaikka Suomi on harvaan asuttu maa ja täällä on vielä paljon alkuperäistä luontoa, voimme joka päivä havaita, että ihmiset ovat huolissaan luonnon tulevaisuudesta. Huoli kohdistuu ennen kaikkea lähintä elinympäristömme uhkaavia vaaroja vastaan.

Tuotannossa käytettävien raaka-aineiden ja energian hankinta pilaa luontoa. Jätteiden määrä ja vahingoittava laatu ovat lisääntyneet juuri siellä, missä ihmiset eniten vapaa-aikaansa esimerkiksi kaupunkiympäristössä viettävät. Tuotanto toiminnan vahingolliset päästöt ilmaan ja veteen ovat jokapäiväistä aistein havaittavaa arkitodellisuutta.

Valkeakosken Työväenyhdistyksen ympäristösuojelun tehostamista tarkoittava aloite n:o 106 lähtee todellisista koetuista tarpeista ja havaituista puutteista.

Haluan ennen kaikkea kiinnittää huomiota aloitteessa esiin tuotuun paikallistason ympäristön valvonnan puutteellisuuteen. On suorastaan käsittämätöntä, että yhteiskuntamme on niin heikko, että se sallii suurten ympäristön saastuttajien valvoa itse itseään. Meillä on oltava oikeus tietää, mitä veteen ja ilmaan päästetään. Tiedon on oltava luotettavaa, siis yhteiskunnan toimesta tuotettua eikä saastuttajan itsensä kertomaa, vaan heidän kustantamaansa tietoa. Toivon, että valiokunta kiinnittäisi erityistä huomiota aloitteessa 106 esitettyihin näkökohtiin ja että tulevalla puoluekokouskaudella koko puolue entistä voimakkaammin toimisi ympäristönsuojelun hyväksi.

P u h e e n j o h t a j a : Puheenvuoro Martti Mäkelällä, valmistautuu Toivo Leppistö.

M ä k e l ä , Martti (Uudenmaan piiri): Oli erittäin miellyttävää kuulla, että Varsinais-Suomella on huomattavan pitkä lista tähän energia- ja elinkeino-ohjelmaan, koska meiltä Uudeltamaalta on ihan samanlainen. Tämä merkitsee aika mielenkiintoista valiokuntatyöskentelyä.

Mutta kun ajatellaan sitä, että tässä puoluekokouksessa on oikeastaan käsiteltävänä vain varsinaisesti kaksi erillisohjelmaa, eli tämä energiapolitiittinen ohjelma ja sitten toisaalta puolustuspolitiittinen, niin luulisi, että nyt tällä puoluekokouksella on aikaa tarttua näihin todella hyviin asioihin ja kovasti.

Ohjelman synnyttäminen Espoon puoluekokouksen päätöksen mukaisesti on hyvä asia, mutta samaa ei itseasiassa voi sanoa ohjelman sisällöstä. Ohjelma on tällaisenaan paikoin epälooginen ja jopa puolueen periaatteiden vastainen. Esimerkkinä jälkimmäisestä otettakoon kotimaisen energiaomavaraisuuden lisääminen, joka on lähes suoraan kepun ohjelmista ja vahvasti ristiriidassa mm. ympäristöpoliittisten tavoitteiden kanssa. On nähtävissä, että energian kotimaisuusastetta voidaan nykyisestäään nostaa enää hyvin rajallinen määrä, ilman että samalla ei vietäisi perusteellisuuden toimintaedellytyksiä ja toisaalta ei tuhlattaisi maamme viimeisiä koskia ja soita.

SDP:n energiapolitiikan tulisi olla sellainen, että tavallinen puolueen jäsen voisi käyttää sitä jokapäiväisessä keskustelussa tukenaan ja tässä suhteessa ohjelma on hämmentävä. Samoin tiettyjen teknisessä kielenkäytössä olevien sanojen käyttö joiden merkitys ei ole yksiselitteinen, ei ole puolusteltavissa. Esimerkkinä tästä olkoon energiankäytön tehostaminen. Mitä ymmärretään tai ymmärrämme sanalla tehostaminen. Tarkoittaako se sitä, että käytetään tehokkaammin vai enemmän. Suhtautuminen uuteen kansainväliseen talousjärjestykseen tulee

määritellä jopa periaateohjelmatasolla. Ja niin kauan kuin sitä ei ole tehty, on parempi ettei aseteta sellaisia ristiriitatilanteita joita välttämättä syntyy uuden kansainvälisen talousjärjestyksen ja taloudellisen kasvun välillä kuin nyt esitetyssä muodossa olevassa energiapoliittisessa ohjelmassa. Tässä luvut 2 ja 4 asettavat kyllä aivan selvän ristiriitatilanteen.

Toistaiseksi kotimaisen energiatuotannon kasvattamisen tärkeimpänä raaka-aineena on turve. Ohjelmassa ei ole otettu kantaa turpeen rinnastamisesta muihin energiatuotantomuotoihin, jotka ovat yhteiskunnan hallinnassa, ja tässä suhteessa turve tulisi rinnastaa lähinnä mineraaleihin, jolloin kannanotto yhteiskunnallistamisesta olisi paikallaan. Joka tapauksessa ilmaisu keinottelusta vaatii voimakkaampaa ja selvempää kannanottoa kuin mitä turpeen kohdalla on tässä ohjelmassa esitetty.

Edellisen perusteella esitän, että valiokuntatyöskentelyssä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että energiapoliittisen ohjelman yhtenä lähtökohtana on energiansaannin turvaaminen maamme tuotantoelämälle ja tästä johtuu että ei puhuta siirtymisestä vähemmän energiavaltaisiin kehitysmalleihin, vaan esitetään tuhlailevan energiankäytön lopettamista ja keinojen etsimistä, millä voidaan muuttaa tuotosyksikköä käytettyä energiamäärää pienemmäksi. Ja viimeiseksi otetaan selvä kanta suhtautumisesta ydinvoimaan lähitulevaisuudessa.

Puheenjohtaja: Puheenvuoro Toivo Lepistö Satakunta, valmistautuu Risto Ahonen Varsinais-Suomi.

Lepistö, Toivo (Satakunnan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Satakunnan piiriin puoluekokousedustajaryhmä asetti ensimmäisessä kokouksessaan energiapoliittiseen valiokuntaan Reijo Parkkalin, Seppo Mäen ja Toivo Lepistön. Tämän valiokunnan jäsenet ovat yhdessä käsitelleet energiapoliittisen työryhmän luonnoksen pohjalta laadittua puoluetoimikunnan ehdotusta puolueen energiapoliittiseksi ohjelmaksi. Keskustelussa on myöskin huomioitu puolueemme omien perusjärjestöjen kannanotot sanottuun asiaan.

Satakunnan piiriin energiapoliittinen työryhmä toteaa, että luonnosta on käsitelty laajasti ja mietintö kattaa energiakysymysten koko alueen energian säästöstä ydinvoimaan asti, sekä energiapolitiikan vaikutuksen yhteiskuntaamme ja koko maailmankin kehitysnäkyymiin. Ryhmä toteaa, että luonnos on tehty niin perusteellisesti, ettei puoluetoimikunta laajan järjestökäsittelyn jälkeenkään ole tehnyt siihen muutoksia. Tämä ihmetyttää. Tulee mieleen, että ovatko energiapoliittiset kysymykset tavalliselle järjestöihmiselle niin outoja ja kaukaisia, ettei järkeviä muutosesityksiä ole tehty, vain onko toimikunta viisaudessaan suhtautunut ylimielisesti tehtyihin ehdotuksiin, joita varmasti on runsaasti jätetty.

Me satakuntalaiset toteamme, että luonnos on varsin pyöreä ja teoreettinen. Selvää ohjetta tulevaa kehitystä varten se ei anna pitkällä tähtäyksellä. Varovainen kanta lieene puolustettavissa sillä, että energiakysymyksen nouseminen maailmanlaajuisena kaikkien kehityksen ja hyvinvoinnin ongelmaksi ja avainkysymykseksi on siksi uusi, ettei määriteltä kantaa voida tässä vaiheessa ottaa.

Suurella mielihyvällä olemme lisäksi todennet sen, että koko energiakysymystä on maassamme hoidettu kaukonäköisesti ja hyvin. Oma öljynjalostuksemme, ydinenergian varhainen ja merkittävän suuri osuus energiataloudestamme sekä hiileen, turpeeseen ja vesivoimaan perustuva lämpö- ja voimataloutemme ovat ilmeisesti osaltaan auttaneet meitä selviytymään maailmanlaajuisen maailmantalouden kriisitilanteista useita maita paremmin. Näihin seikkoihin perustuen me satakuntalaiset katsomme, että energiapolitiittinen ohjelma voidaan puoluetoimikunnan ehdotuksen pohjalta pääsääntöisesti tehdä. Pidämme kuitenkin ensiarvoisen tärkeänä, että uusi puoluetoimikunta asettaa välittömästi pysyvän energiatoimikunnan, jolla on kyky antaa yksityiskohtaisia ohjeita puolueelle käytännön toimintaa varten.

Haluamme erityisesti korostaa järkevän energiapolitiikan merkitystä hyvinvointiimme ja elinympäristöömme vaikuttavana tekijänä. Viime vuosien keskusteluista on selvästi havaittavissa se epäjohtonmukaisuus, mikä vallitsee niin sanottujen luonnonsuojelijoiden mielipiteissä energiakysymykseen nähden. He vastustavat ydinenergian käyttöönottoa ja samalla koskiemme ja soitemme valjastamista energiatuotantoon. He haluavat kääntää kehityksen pyörää taaksepäin saarnaamalla köyhyyden evankeliumia. He ottaisivat duunariperheiltä sen auton pois, jonka he juuri vastikään ovat saaneet. Uskomme meidän kaikkien olevan sitä mieltä, että puhdasta luontoamme täytyy suojella. Sitä voidaan elintasoamme alentamatta suojella hyväksymällä ydinenergia, omaan raaka-ainepohjaan perustuvan teollisuutemme ja lämmityksemme perustaksi. Tästä syystä voimme jättää vapaat koskemme luonnontilaan ja käyttää säästeliäästi soittamme energiatuotantoon. Käsityksemme nojaa myöskin ydinfysiikan asiantuntijoiden varmaan käsitykseen ydinvoimaloiden turvallisuudesta ja ennen muuta SAK:n järkevään ja realistiseen kannanottoon ydinenergian puolesta.

Toveri puheenjohtaja, valiokunnassa sitten paljon lisää.

P u h e e n j o h t a j a : Risto Ahonen, Varsinais-Suomi.

A h o n e n , Risto (Varsinais-Suomen piiri): Käytän lyhyen ja ytimekkään puheenvuoron. Mielestäni ydinenergia ei nykyoloissa eikä tulevaisuudessakaan ole Suomelle välttämätöntä. Me voimme öljyn jättää liikenteen käytettäväksi ja korvata lämpötalouden ja teollisuuden vaatima energia vaihtoehtoisia energiamuotoja kehittämällä. Ydinenergian käyttöön liittyy sellaisia riskejä, joita ei tänä päivänä vielä ole ratkaistu. Meille vakuutetaan ydinenergian turvallisuutta. Se vakuuttelu on kuplaa, se ei pidä paikkaansa. Käytön ongelmat ovat ratkaisematta samoin ydinenergian tuotannon jätteiden säilyttäminen, jälkikäsittely. Nämä ongelmat ovat täysin ratkaisematta. Mikään maa ei halua itselleen sellaista tikittävää pommia, joka säteilee radioaktiivisuutta jopa tuhannen vuotta. Ydinjäteongelma jää siis tulevien sukupolvien ratkaistavaksi. Minä katson, että meillä ei ole oikeutta tehdä tänään sellaisia päätöksiä, joiden seuraukset kostautuvat meidän lapsillemme, lastenlapsillemme ja muille tuleville sukupolville. Meidän on jätettävä heillekin kappale saasteetonta suomalaista luontoa vielä. Lisäksi ydinenergian

käytön laajentaminen mahdollistaa entisestään ydinaseiden leviämismahdollisuuden. Pidän välttämättömänä sitä, että me sosialidemokraatit sanomme ydinvoiman lisäämiselle selvän ja yksiselitteisen Ei. Kannatan täällä tehtyjä Anna-Marie Seligsonin ja Osmo Kivivuoren esityksiä.

Puheenjohtaja: Lähetekeskustelu ja evästyket esityksiin 94—106 on kuultu ja ne lähetetään energia- ja elinkeinopoliittiseen valiokuntaan.

Esitykset 94—106 päätettiin lähettää keskustlussa niihin tehtyine muutosesityksineen energia- ja elinkeinopoliittisen valiokunnan käsiteltäväksi.

Työllisyyttä ja työelämän uudistamista käsittelevään valiokuntaan evästettävät esitykset (107—122)

Puheenjohtaja: Siirrytään käsittelemään työllisyyttä ja työelämän uudistamista käsittelevään valiokuntaan meneviä esityksiä n:ot 107—122.

Puheenvuoro Annikki Karvonen Keski-Suomen piiri ja valmistautuu Eeva Liukonen Kymi.

Karvonen, Annikki (Keski-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Pihlavan sos.dem. työväenyhdistys ry on tehnyt tälle kokoukselle aloitteen, että puoluetoimikunta laatisi täystyöllisyysohjelman, eli laatisi konkreettiset ehdotukset siitä, miten tämä asia tullaan jatkossa hoitamaan sosialidemokraattien toimesta. Tämä on nähdäkseni kaikkein vakavin asia tässä puoluekokouksessa ja siihen tulee vakavuudella myös suhtautua. Tämänhetkinen tilanne varsinkin nuorten työttömien kohdalla on katastrofaalinen. Kuinka nuoresta, jonka unelmat kaikesta kariutuvat voi tulla yhteiskuntakelpoinen yksilö ja tulevaisuudessa tämän yhteiskunnan normeja palveleva ja kunnioittava jäsen? Ei mitenkään. Osa-aikatyö, jota usein tarjotaan läkkeeksi ei ole mikään ratkaisu ongelmaan. Se lähtee useimmiten työnantajan taloudellisesta näkövinkelistä. Näillä toimenpiteillä voidellaan vain pintahaavoja. Osa-aikatyöhön siirtyminen ei saa olla pakkotilanne, vaan sen on perustuttava omaehtoiseen valintaan. Me työssä olevat ikäänkuin totumme tähän työttömien armeijaan ajattelematta enää koko asiaa ja työttömät yhä enemmän alistuvat toisen luokan ihmisenä olemiseen, niinkuin he itse usein sen kokevat.

Meillä sosialidemokraateilla olisi oltava uskallusta — mikäli me hyväksymme tämän nopean teknologisen kehityksen välttämättömänä jotta Suomen kilpailukyky maailman markkinoilla säilyy, ja joka nimenomaan aiheuttaa työttömyyttä — lähteä ennakkoluulottomasti tutkimaan mitä vaikuttaa työllisyyslukuihin esimerkiksi päivittäisen, viikottaisen tai vuosittaisen työajan lyhentäminen.

Työtä täytyy ruveta jakamaan työttömien kesken. Se ei välttämättä merkitse elintason laskua, ehkä sen hitaampaa kasvua ja arvojen laittamista toiseen järjestykseen, lähinnä laadulliseen puoleen. On tietenkin olemassa myös muita uudistuksen teitä tässä kysymyksessä, mutta lyhentämällä esimerkiksi päivittäistä tai

viikottaista työaikaa, eli jakamalla työtä, vastuu työttömistä lankeaa jokaisen työssäolevan kesken. Näen että perustuslakia voidaan muuttaa ihmistä palvelevaksi, niin että myös taloudellista valtaa pitävät tuntisivat suurempaa huolta työttömistä. Työtön ihminen ehtii sortua näitten paineitten alla ja menettää arvonsa myös omissa silmissään.

Toveri puheenjohtaja! Tämä vakava asia on hyvin pitkälle meidän sosiaalidemokraattien harteilla ja uskon että tämän päivän työtön odottaa jotakin nimenomaan tältä puoluekokoukselta. Nimenomaan konkreettisia ehdotuksia eikä juhlapuheita.

P u h e e n j o h t a j a : Puheenvuoro Eeva Liukkonen Kymi, ja valmistautuu Raimo Hokkanen Kymen piiristä.

L i u k k o n e n , Eeva (Kymen piiri): Kannatan aloitetta 111 Julkisen sektorin työllistämismahdollisuudet ja tavoitteet ja niiden kansantaloudelliset edellytykset sekä aloitetta 112 Valtion palveluksessa olevien henkilökunnan määrän lisääminen. Samalla haluan esittää mietittäväksi valiokunnalle erään julkisen sektorin työllistäjän ongelmat. Esitän että mietittäisiin kansaneläkelaitoksen hallintoa tarkistettavaksi. Perusteena työllisyysnäkökohdat.

Kansaneläkelaitos toteuttaa maassamme sosiaalivakuutusta. Laitoksen hallinto on hajautettu, sillä on koko maan kattava paikallistoimistojen verkosto, 220 toimistoa. Laitokselle sopivat sellaiset palvelut ja sellainen toiminta jossa on tärkeää, että asiakas voi henkilökohtaisesti käydä asiaansa hoitavan virnaomaisen luona ja jossa asioiden ratkaisussa tarvitaan paikallisten olosuhteiden tuntemusta.

Hajautettu hallinto tekee mahdolliseksi myös nopean asioiden käsittelyn, vaikka tehtäviä ja päätöksiä ja suoritettavia maksuja on lukumääräisesti paljon.

Kansaneläkelaitoksen koko henkilökunta on työnsä vuoksi joutunut perehtymään myös muuhun kuin laitoksen hoitamaan sosiaalivakuutukseen. Lisäksi henkilökunta on tottunut perehtymään lain soveltamiseen ja tähän liittyvään korvaustekniikkaa koskeviin yksityiskohtaisiin ohjeisiin sekä tekemään niiden perusteella yhdenmukaisia päätöksiä koko maassa.

Näin ollen henkilökunnalla on hyvät lähtökohdat myös uusien sosiaaliturvaa koskevien tehtävien hoitamiseen. Lisäksi kansaneläkelaitoksella, tietopäätteiden avulla myös paikallistoimistojen käytössä, on ajan tasalla oleva rekisteri koko kansan eläketiedoista, perhesuhteista yms. sekä tietoja terveydentilasta.

Näitä tietoja tarvitaan yleensä kaikkien sosiaaliturvaa koskevien asioiden hoitamisessa. Vielä laitoksen kehittynyt ATK-järjestelmä tekee mahdolliseksi rutiinomaisten tehtävien tehokkaan hoitamisen. Näinollen laitoksen tehtäviin sopisi varsinaisen sosiaalivakuutuksen lisäksi yleinen neuvonta sosiaaliturvan viidakkossa. Kansaneläkelaitokselle tulisi antaa lupa parantaa palvelujaan.

Kansaneläkelaitos perustettiin 44 vuotta sitten 1930-luvun loppupuolella. Se luotiin toteuttamaan kansaneläkelakia joka rakentui rahastoperiaatteelle. Tällöin katsottiin että kansanvakuutuksen kautta kerättäisiin huomattavat rahastot ja va-

kuutus tulisi suurimmaksi osaksi vakuutettujen itsensä ylläpitämiseksi.

Näyttää tarkoituksenmukaiselta ettei vakuutuksen hoitoa uskota tarkoitusta varten perustettavalle virastolle vaan että sitä hoitava elin on sekä taloudellisesti, että myös hallinnollisesti erossa varsinaisesta valtion hallinnosta. Tämän ja muiden laitosten perustettaessa esitettyjen lausumien säännösten perusteella katsottiin, että kansaneläkelaitos on itsenäinen, julkisoikeudellinen laitos, joka ei kuulu välittömän valtiohallinnon piiriin.

Kansaneläkelaitoksen hallinnon tarkistamista vuonna 1966 selvittänyt toimikunta myönsi, että kansaneläkelaitoksen hoidettavana on eräs osa valtion hallinnosta minkä vuoksi se on tehtäviensä vuoksi rinnastettava keskusvirastoihin. Kansaneläkelaitoksen tehtävien erikoisluonteesta ja alussa mainittuun historiaan vedoten toimikunta ei kuitenkaan esittänyt muutoksia laitoksen hallintaan.

Tuolloin olivat laitoksen edustajina toimikunnassa nykyinen pääjohtaja kepu-lainen Jaakko Pajula ja osastopäällikkö Veikko Katainen.

Aika meni nopeasti umpeen. — Joka tapauksessa esitykseni perustuu siihen että tällainen laitos joka tällä hetkellä jakaa verovarja tulisi myöskin olla eduskunnan ja valtioneuvoston suorassa valvonnassa ja näin olisi mahdollisuus taata henkilökunnalle hallinnon uudistamisen kautta lisätehtäviä jotka näyttäivät eläkeuudistuksen jälkeen vuonna 1985 hyvin heikoilta: laitoksen henkilökuntaa joudutaan vähentämään kolmanneksella.

Puheenjohtaja: Raimo Hokkanen Kymen piiristä ja Eeva Pajula Pohjois-Karjalasta valmistautuu.

Hokkanen, Raimo (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja! Työllisyyteen ja työelämän uudistamiseksi tehtiin aloitteisiin voi Kymen piiri yhtyä noin yleisesti. On muutama seikka joihin halutaan puuttua. Ensiksi on työajan lyhentämiseen otettava selvä kanta, olisiko se toteutettava päivittäisen, vuosittaisen vai elinikäisen työajan muutoksilla.

Osa-aikatyön osalta on työntekijät saatettava eläkelakien piiriin, muuten syntyy sosiaalisesti eriarvoiseen asemaan jäävien ryhmä. Kun puhutaan työelämän uudistamisesta unohdetaan työsuojelusektori lähes kokonaan. Mm. puoluekokousaloitteissa ei ole yhtään varsinaiseen työsuojeluun liittyvää aloitetta. Automaation lisääntyessä ja töiden muuttuessa yhä yksitoikkoisemmiksi, ovat mielenterveysongelmat nousseet lähes kärkeen työkyvyttömyyseläkkeitä myönnettäessä.

Myöskin fyysinen rasitus muodostuu ongelmaksi työn yksipuolisuuden takia. Erilaisten kemikaalien ja suoranaisten myrkkujen lisääntyminen aiheuttaa vaaraa työelämässä.

Toimenpiteet joihin olisi pikaisesti ryhdyttävä: 1. Työsuojelulakiuudistus on saatava voimaan. 2. Työsuojeluvaltuutetun asemaa ja toimintavaltuuksia on parannettava. 3. Myrkkylakia on muutettava siten, että enimmäisyspitoisuusrajat säädetään kansainväliselle tasolle.

4. Ammattitautilaki on korjattava tämän päivän olosuhteita vastaavaksi.

5. Työsuojelukoulutusta on lisättävä. Kiitos.

Puheenjohtaja: Eeva Pajula Pohjois-Karjala, Ville-Matti Lehtimäki Satkunnasta valmistautuu.

Pajula, Eeva(Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit!

Minä puhun kaupan rakennemuutoksista sillä niiden aiheuttamat haitat palkansaajille ovat jääneet liian vähäiselle huomiolle. Sosialidemokraattisilla päättäjillä on vakaasti aihetta ottaa kantaa kaupan rakenteellisiin ongelmiin. Kaikki tietävät, että kauppa keskittyy voimakkaasti suurempiin yksiköihin ja kaupunkikeskuksiin. Päivittäistavarakauppa on jo nyt monopolisoitunut neljän suuren kaupparyhmittymän haltuun. Tästä seuraa myös uhkaavan automaation täydellinen toteutuminen tulevina vuosina. Kauppa kilpailee markkinatoimenpiteillään sekä myös rakentamisella. Tämä kaupan keskinäinen kilpailu kuuluu saumattomana osana rakennnekehitykseen, kun jokaisen neljän kaupan ryhmittymän pitää saada oma markettinsa kaupunkikeskuksiin. Kauppa on hoitanut hyvin suhteensa kaavoittajiin ja kaupunkien päättäjiin. On voitu ja saatu rakentaa miten rahkeet on myöten antaneet. Poliitikkojen on aika herätä unesta jota ne näkevät tänä päivänä. Herättäjien ja heränneitten joukossa pitää olla myös sosialidemokraattien. Kunnallispolitiikat luulevat, että kun kaupalle myönnetään kaikki pyydetyt tukitoimet ja sallitaan vapaa rakentaminen, niin työllisyys paranee. Joensuussa on selvä esimerkki siitä, että kun kaikki kaupan ryhmittymät ovat jo saaneet suuret kauppapaikkansa niin kaupan työllisyys on joutunut uhanalaiseksi. Työtuntien lukumäärä on vähentynyt, osa-aikatyöntekijöiden määrä on lisääntynyt. Asiakkaita ei riitä jokaiseen yritykseen, lomauttamiset muodostuvat säännöksi eikä poikkeukseksi. Asiakkaat saavat palvella iitseen ja tehdä ilmaista työtä. Myyjiä ei olekaan palvelemissa kaikkia asiakkaita. Myyjien työvauhti kiristyy. Kaupunkien lähikaupat kuolevat kovaan kilpailuun. Kaupunkien lähiöissä ja laitamilla kauppapalveluitten saatavuus on huonontumassa tai palvelut ovat jo kokonaan loppuneet. Tämä kaikki johtuu pääosin siitä, että kunnat ja kaupungit ovat myöntäneet vapaasti rakennuslupia vain kaupan ryhmittymien omien toiveitten ja pyyntöjen mukaan. Näitä kielteisiä esimerkkejä ja kokemuksia on muuallakin, ei niitä tarvitse hakea. Nyt tarvitaan sosialidemokraattista tahtoa ja aloitteellisuutta. Siksi on tärkeää että työelämän uudistamisessa sosialidemokraatit toimivat palkansaajien puolesta ja ovat torjumassa kaupan kielteisiä kilpailun ja keskittymisen ilmiöitä.

Socialidemokraattien ja työelämän uudistamista käsittelevän valiokunnan tulee määritellä omat tavoitteet kaupan kehittämisessä. Näitä tavoitteita tulisi olla mm.: kauppapaikkojen rakentaminen on tehtävä luvanvaraiseksi, rakentamisen päätöksenteko ja valvonta annetaan kuntien ja yhteiskunnan tehtäväksi. Tämä edellyttää myös sosialidemokraattisilta päätöksentekijöiltä asennemuutosta. On tarpeen kuunnella ammattiliittojen ääntä ja on tarpeen jättää vähemmälle kaupparyhmittymien oman politiikan tukeminen.

On tärkeää tiedostaa ja torjua ettei kenenkään palkansaajan tarvitse pakos-

ta joutua tekemään osa-aikatyötä. Osa-aikatyö johtaa pysyvään osa-aikatyöttömyyteen tai esimerkiksi Etelä-Suomesa tunnettuun usean osa-aikaisen ammatin omistamiseen. Ongelmat ovat vakavia ja ne vaativat ratkaisua. Tiedän että alan suurimman ammattiliiton, SAK:laisen Liiketyöntekijäin Liiton, jäsenistö on syvästi huolestunut kaupan työllisyydestä ja osa-aikatyön ongelmista. On myös tärkeää, että sosialidemokraatit ryhtyvät tekemään uudistuvaa työelämän politiikkaa ja ratkaisuja niin kaupan työntekijäin kuin muidenkin palkkatyöntekijäin hyväksi. Kiitos.

Puheenjohtaja: Ville-Matti Lehtimäki, Satakunta ja Tykkyläinen Marja-Liisa Kuopion piiristä valmistautuu.

Lehtimäki, Ville-Matti (Satakunnan piiri): Aloitteen 107 on tehnyt Pihlavan työväenyhdistys. Tämä puheenvuoro on tehty yhdessä Rauman työvoimatoimiston johtajan Heikki Rinteen kanssa, joka on askaroinut 10 vuotta työttömyysasioiden parissa. Kolme vuotta päätoimisesti viiden henkilön tutkimusryhmän kanssa.

Yleinen henki sos.dem. työväenliikkeessä on, että työttömyysongelma olisi kaiken aikaa saamassa myönteisen ratkaisun ja ongelma olisi jo voitettu. Kuitenkaan koko työttömyydestä ei ole puhuttu kuin julistuksellisella tasolla. Tämä harha voitetusta ongelmasta on seuraavanlainen:

Ensinnäkin. Yleinen käsitys on, että maassamme työttömyyden aikainen toimeentuloturva on hyvä. Näin ei kuitenkaan ole, vaan toimeentuloturva on erittäin aukollinen, määrällisesti alhainen ja huomattavan määrän työttömiä kokonaan ulkopuolelle jättävä. Erityisesti uloslyötyjä työttömyysurvasta ovat nuoret.

Toiseksi. Sosialidemokraattisessa työväenliikkeessä on vallalla työttömien ajojahti. Jopa eräät puolueemme jäsenet niin hallituksessa kuin myös ammattiyhdistysliikkeessä puhuvat kuin pahat porvarit 1930-luvulla. Kortistossa on kaikenlaista väkeä ja kortistoja pitäisi ruveta puhdistamaan tästä väestä.

Kolmanneksi. Hyvin toimeentuleva, ikääntynyt, elämänsä aikana aina työttömyyden välttänyt demariammattimies ei voi tajuta, että työttömyys on todellista ja että ensimmäistäkään työpaikkaa ei todella löydy ja kehitys tuntuu kulkevan jatkuvasti pahempaan suuntaan myös työvoimaministeriön tietojen mukaan. 1960-luvulla oli keskimäärin 50 000 työtöntä, 1970-luvulla oli keskimäärin 100 000 työtöntä, 1980-luku alkaa noin 150 000 työttömän trendillä. Eli tiivistäen, nykyisellä työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen väen passiivisuudella me ajautumme jatkuvasti pahempaan työttömyyteen. Nuorison kohdalla työttömyyden kasvu on ollut kaikkein rajuinta. Täystyöllisyys on kuitenkin saavutettavissa ja säilytettävissä, mutta ei sillä suoralla vastikkeettomalla miljardiputkella, jolla ruokittiin teollisuuden työllistämistoimia 12 miljardilla viime vuonna. Työttömyyttä vastaan on taisteleva uudella tavalla. Vanha tapa lepää voimakkaan talouskasvun varassa, joka ei enää toteudu.

Tänä päivänä uuden, nimenomaan teollisen työpaikan perustamiskustannukset ovat noin 600 000 markkaa kappale. Jos kaikille 120 000:lle työttömälle ja

50 000:lle työmarkkinoille tulevalle nuorelle perustettaisiin kasvuajatuksen pohjalta työpaikka tämä merkitsisi noin 100 miljardia markkaa, joka on mahdollisuus koota kokoon. Uusia työpaikkoja on perustettavissa sinne, missä työpaikan perustamisesta ja säilyttämisestä ei tule itse asiassa kuluja ollenkaan. Tämä merkitsee työn käsitteen rajua laajentamista: lastenhoitoa, vanhustenhoitoa, vammaispalveluja, ay-toimintaa työaikana jne. Sitten kun työn käsitteen laajentaminen ei riitä täystyöllisyyden ylläpitoon on valikoiden supistettava työaikaa. On tajuttava, että täystyöllisyyspolitiikka vaatii ennakkoluulotonta ajattelua ja kaikkien keinojen käyttöä.

Kaiken ytimenä on, että työväenliikkeessä työttömyyttä on opittava pitämään pahempana asiana kuin työvoimapulaa ja että unohdamme työttömyyskortistojen rassailun. Heikki Rinteen tekemän ja hiljattain julkistetun tutkimuksen mukaan työn käsitettä laajentamalla voitaisiin työttömyys poistaa ja vieläpä niin, että yhteiskunnan menot eivät tästä nousisi.

Esimerkki: Työnantajalle annetaan 3 000 markkaa. Työnantaja palkkaa henkilön työhön, maksaa 3 000 markkaa käteen. Työtöntä ei enää ole, joten säästyy työttömyyskorvaus 1 050 markkaa. Työssäoleva maksaa veroa 25 prosentin mukaan 750 markkaa. Työllistäjä maksaa sosiaalikustannukset 1 200 markkaa yhteiskunnalle 40 prosentin mukaan. Tämä 1 200 markkaa yhteiskunnan olisi omin sosiaaliturvajärjestelyin huolehdittava, ellei se kertyisi näin. Tulos yhteensä 3 000 markkaa. Eli siis valtio korvaisi kokonaan työnantajan maksaman palkan ja työllistäjä maksaisi sosiaalikulut, kuten nykyäänkin. Näissä laskuissa ei ole huomioitu edes työn tuloksia eikä välillisiä työttömyydestä aiheutuvia kuluja, kuten asumistuen suuruuden muutoksia. Ällistytävää, vai mitä. Tästä kai johduu, että työnantajat ovat niin happamia laskelmamme edessä ja me sosialidemokraatitkin kauhistuneita, kommunistit järkyttyneitä. Laskelma pätee myös yksityiseen kansalaiseen, joka jäisi esimerkiksi hoitamaan vanhusta. Annetaan taas tuo 3 000 markkaa kuukaudessa ja henkilö maksaisi siitä veroja 750 markkaa ja sosiaalimaksut 1 200 markkaa. Menot eivät lisääntyisi penniäkään ja henkilön sosiaaliturva eläkkeineen tulisi samalla hoidettua.

Ajattelu on radikaalia, mutta niin sen on oltavakin jos aiotaan täystyöllisyys saavuttaa ja säilyttää. Yhdessä kohti täystyöllisyyttä.

Puheenjohtaja: Puheenvuoro Marja-Liisa Tykkyläinen. Valmistautuu Taisto Koponen Kuopion piiristä.

Tykkyläinen, Marja-Liisa (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Uudistuva uudistaja, sitä me sosialidemokraatit olemme. Tiedämme, että edessämme on vastuksia ja vaikeuksia. Tiedämme, että vaaditaan suurta tahdonlujuutta ja hellittämätöntä työtä ennenkuin päästään uudistustyötä tekemään vähempiosaisen kansan puolesta. Poliitiikka on mahdollisen taitamista, suhteellisesti parhaan tuloksen tavoittelua. Perheen muuttaminen tasa-arvoiseksi vaatii tuekseen yhteiskunnallisia muutoksia. Oikeus työhön on ehdoton edellytys tasa-arvon toteuttamiselle.

Esitän, että työllisyyttä ja työelämän uudistamista käsittelevän valiokunnan on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei osa-aikatyöpaikkoja lisätä tarpeettomasti, vaan pyrkimyksenä tulee olla osa-aikatyöpaikkojen muuttaminen kunta- ja valtiosektorilla kokopäivätoimisiksi. Lisäksi niiden osa-aikatyöpaikkojen osalta, joita ei ole mahdollista saada kokopäivätoimisiksi tulisi lainsäädännön uudistuksella turvata sosiaali- ja eläke-etuudet.

Mielestäni tulisi vakavasti kiinnittää huomiota täystyöllisyyden turvaamiseen. Lisäksi olisi mahdollista turvata valtion sektorilla useita työpaikkoja esimerkiksi haja-asutusalueen liikennepalvelujen säilyttämisellä. Työväenliikkeen kannalta katsoen on vielä paljon tehtävää. Yhteiskunnallisille ja taloudellisille problemeille ei löydetä yhtäkkisesti parantavaa ihmelääkettä. Mutta rauhallista edistykseen tietä kulkien päästään aste asteelta eteenpäin myöskin täystyöllisyyden turvaamisessa, jos meillä sosialidemokraateilla on siihen halua.

P u h e e n j o h t a j a : Taisto Koponen Kuopion piiri, ole hyvä, sinulla on puheenvuoroja Lilja Valjakka Etelä-Hämeen piiristä valmistautuu.

Taisto Koponen ei ole paikalla joten Lilja Valjakka Etelä-Hämeen piiristä käyttää puheenvuoron ja Anja Nurminen Helsingistä valmistautuu.

V a l j a k k a , Lilja (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Työelämän uudistaminen on pysähtynyt. Erityisesti tämä näkyy työsuojelun kohdalla. Työsuojelun valvontalaki ja työsuojeluhallituksen perustaminen tuntuu riittävän ilman muita toimenpiteitä. Työsuojelu on joutunut työnantajien hampaisiin, mutta liikaa lannistumista on tapahtunut myös omissa joukoissamme työväenliikkeen eri sektoreilla. Samaan aikaan on julkisuudessaakin esiintynyt tietoja kuinka työssä jatkuvasti käytettävät kemikaalit vaarantavat lasta odottavan äidin ja sikiön terveyden. Vammaisina syntyneiden lasten määrä on suuri ja syy-yhteydet työssä käytettäviin kemikaaleihin ilmeiset. Tarkemmat selvitykset, toimenpiteistä puhumattakaan, puuttuvat tästä moneen kotiin surua ja murhetta tuottavasta epäkohdasta.

Naisten asema muutoinkaan työpaikoilla ei ole niin hyvä kuin uskotaan. Esimerkiksi äitiyslomalle jäänyt ei enää tiedä millaiseen työhön hän joutuu äitiyslomansa päätyttyä. Tuntuu joskus jopa siltä, että äitiyslomalta palaavat äidit pannaan epämiellyttäviin tehtäviin ikäänkuin toivomalla että samantien lähtisivät kokonaan pois. Sairaana ja vammaisen lapsen hoito lainsäädännöllisesti on jäänyt asianmukaisesti hoitamatta. Vammaisten vuosi ei näytä tilannetta korjaavan. Sitä ei tehnyt juuri lasten vuosiakaan. Entä tämä puoluekokous?

Vuonna 1966 silloinen pääministeri ja puolueemme puheenjohtaja Rafael Paasio piti kuuluisan telakkapuheensa yritysdemokratian toteuttamiseksi maassamme. Toveri Paasio tarkoitti hieman toisenlaista yritysdemokratiaa kuin laki yhteistoiminnasta yrityksissä merkitsee. Kuten oma perusosastoni Lahden Eteläinen Sos.dem. Yhdistys puoluekokousaloitteessaan toteaa »laissa ei ole sellaisia pakotteita, että sen nykyisiä minimaalisiakaan vaatimuksia otettaisiin työnantajien taholta vakavasti. Kyseessä oleva laki on täysremontin tarpeessa».

Toisaalta voidaan todeta, että lain edellyttämä minimitaso tuntuu tuottavan vaikeuksia jopa valtionyhtiöissä.

Oma perusjärjestöni on vaatinut myös aloitteessaan toimenpiteitä täystyöllisyyden saavuttamiseksi. Puoluetoimikunta lausunnossaan lupaakin näitä tekoja. Samalla puoluetoimikunta aivan oikein korostaa käytännön ratkaisujen löytämistä. Pelkillä puheilla ja ohjelmilla näitä asioita ei ratkaista. Työttömyys kohdistuu erityisesti nuoriin, työrajoitteisiin ja naisiin. Työpaikkojen ohella nuorille tarvittaisiin myös asuntoja, mikä edellyttäisi nykyistä huomattavasti radikaalimpia rahoitus-, lainoitus-, ja vuokra-asuntoratkaisuja nimenomaan nuorten tarpeisiin.

Puheenjohtaja: Anja Nurminen, ja Arto Polso Uudeltaamalta valmistautuu.

Nurminen, Anja (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit.

Teknologinen kehitys, automaatio ja rationalisointi sen osatekijöinä ovat suuresti muuttamassa käsitystämme työelämästä. Erityisesti palvelualalla, jota edustan, on raju kehitys johtamassa ongelmiin, jotka tulee ottaa huomioon silloin kun tarkastellaan työelämän uudistamistavoitteita. Valitettavasti on täällä nyt todettava, ettei palvelualalle ole annettu puolueen toiminnan tavoitteita määriteltäessä riittävää painoa. Kuitenkin on kyse työalasta, jolle pitkän tähtäyksen suunnittelussa arvioidaan muodostuvan eniten uusia työpaikkoja. Kyse on nyt siitä, millaisia ovat nuo uudet paikat, tuleeko niitä lainkaan ja ennen kaikkea millaiseksi ongelmakentäksi muodostuu jatkossa työ palvelualalla. Siksi palvelualaan tulee viimeistään nyt kiinnittää riittävä huomio.

Palvelualojen kehitys ja tulevaisuus asettaa haasteen myös ammattiyhdistysliikkeelle. Liiketyöntekijäin Liitto yhdessä Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton kanssa on jättänyt asiaa koskevan esityksen SAK:n edustajakokoukselle. Esityksessä todetaan, että uuden teknologian soveltaminen yksistään liiketaloudellisten periaatteiden pohjalta johtaa vakaviin ongelmiin niin työllisyyden kuin työn sisällönkin kannalta. Osa-aikatyö tulee yleistymään, työn sisältö köyhtymään, yksitoikkoisuus ja pakkotahtisuus lisääntymään ja ammattitaitovaatimukset alentumaan. Kun lisäksi päätöksenteko on tukkuliikkeiden vaikutusvalan kasvun myötä kaupan alalla siirtynyt yhä kauemmaksi niin työntekijöistä kuin kuluttajistakin, ollaan selvästi menossa suuntaan, mikä ei voi olla ammattiyhdistysliikkeen edun mukaista. Tavoitteena tulee olla ammattitaitoisen, pääasiassa kokoaikatyövoiman varassa tapahtuva korkeatasoinen palvelutoiminta.

Kunnallisvaalien 1980 vaalianalyysiryhmä on asettanut puolueen tulevan vaalimenestyksen kannalta tärkeäksi kohderyhmäksi liikealan matalapalkkaiset naiset. Puolueemme menestyminen riippuu siis jatkossa hyvin paljon siitä, millaiseksi kaupan alan työpaikka teknologian kehityksen myötä muodostuu ja millaisen kannan sosialidemokraattinen puolue siihen ottaa.

Esitän, että työelämän uudistamishjelmaan laaditaan kaupan palvelualoja koskeva osa ja siinä tulisi ottaa huomioon seuraavaa.

Työelämää sääteleviä lakeja tulee täydentää asetuksilla, mm. työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia työtään koskevissa asioissa on lisättävä ja erityisesti työsuhdeturvaa parannettava. Ensisijaisesti tulee käyttää kokoaikatyövoimaa ja maanalaisia työpaikkoja ei tulisi sallia. Puolueen tulee määritellä suhtautumisen automaation tuomiin muutoksiin. Lopuksi esitän puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ponnien.

»Yhteiskunnan valtaa on lisättävä päätettäessä uusien kauppapaikkojen rakentamisesta huomioiden ne automaation aiheuttamat haitat, jotka aiheuttavat työn sisällön köyhtymistä ja osa-aikatyön voimakasta lisääntymistä. Lainsäädännön uudistamisen kautta on palvelut turvattava myös taajamien ulkopuolella huomioiden vanhuksia ja liikuntarajoitteiset», (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Arto Polso ole hyvä, ja valmistautuu Anja Viitala Pohjois-Häme.

P o l s o , Arto (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja. Meistä varmaankaan kukaan ei kiistä työsuojelun tärkeyttä. Työsuojelu on asia, jota ainakaan työväenpuolue ei saa unohtaa. Joskus nimittäin tuntuu siltä, että käytännön politiikan tuoksinassa tämä asia jäisi unohtuksiin ja että asettamistamme tavoitteista oltaisiin luopumassa. Jos työväenpuolue tekee sen, se ei mielestäni ole enää mikään työväenpuolue. Työsuojelu on sanan varsinaisessa merkityksessä työväen suojelua. Siinä sananmukaisesti suojellaan työntekijän henkeä sekä hänen henkistä ja fyysistä terveyttään. Niitähän juuri työväenpuolueen tulee viimeiseen saakka puolustaa.

Työsuojelu ja työelämän uudistamistyö on yleensä pitkäjänteistä toimintaa. Viime vuosien työttömyyskausina olemme maksaneet korkean hinnan siitä, ettemme aikaisempina hyvinä vuosina ole käyttäneet neuvotteluvoimaamme ja mahdollisuuksiamme riittävästi työsuhdeturvan parantamiseen. Kun sitten automaatio, rationalisointi ja tuotannon pääomavaltaistaminen on edennyt meillä nopeammin kuin missään muussa Euroopan maassa, on rakennetyöttömyydestä tullut vakava, ehkä vakavin yhteiskunnallinen ongelmamme. Siksi tulee mieleen kysymys, eikö menneinä nopean kasvun rikkaina vuosina olisi kannattanut uhrata muutamaa penniä sen asian eteen, että olisimme saaneet maahan tehokkaan ja toimivan työsuhdeturvalainsäädännön. Tämä olisi tietenkin edellyttänyt huomattavasti pitkäjänteisempää ajattelua kuin mitä meillä on tapana. Nyt koko palkansaajakunta joutuu noudattamaan matalaa profiilia säilyttääkseen edes perusoikeutensa työhön.

Työväenliikkeen ilmeinen epävarmuus työelämän murroksen edessä on aiheuttanut sen, että myös yksittäisillä työpaikoilla työntekijät ovat tunteneet olonsa erittäin epävarmoiksi. Tämä on johtanut siihen, että on vaieten alistettu usein ilmeisiinkin työntekijän oikeuksien supistamisiin, jopa selviin lainsäädännön periaatteiden loukkauksiin. Tästä ovat merkinä mm. kentältä kantautuvat tiedot, joiden mukaan lomauttamis- ja rationalisointiuhauksen edessä olevan yrityksen työntekijät eivät ole uskaltaneet hakeutua mm. ammattitautien vuoksi asi-

anmukaiseen hoitoon. Työelämän ja työolojen kehittäminen on työväenliikkeen ja SDP:n koko olemassaolon kulmakivi. Jos siitä luovumme tai asetamme sen toissijaiseksi, olemme samalla luopuneet tärkeimmästä tavoitteestamme. Mielestäni ei ole hyväksyttävää se, että työntekijä työsuhteensa turvatakseen joutuu pitämään salassa työssä saamansa vamman tai vaurion, jonka asianmukainen hoitoonsaattaminen johtaisi työsuhteen vaarantumiseen. Uskon, että en esitä vain omaa yksityistä kantaani, kun totean, että meidän on voimakkaasti ryhdistäydyttävä työelämän uudistamisessa ja huolehdittava tehokkaasti seuraavien tärkeiden osa-alueiden kehittämisestä.

Työsuhdeturvan parantamista on tehokkaasti kohennettava lainsäädännöllä. Näennäislainsäädäntöä ei tässä kohden tule sallia. Työsuojeluviranomaisten valtuuksia on vahvistettava siten, että he voivat valvoa olemassa olevan lainsäädännön täytäntöönpanoa ja puuttua tehokkaasti lainvastaisiin ilmiöihin työpaikoilla. Työsuojeluhallinnon, alan tutkimuksen ja palvelujen kehittämistä on jatkettava ja alalla on voitava lisätä sekä taloudellisia että henkisiä voimavaroja. Työntekijäin koulutusta on tehokkaasti uudistettava vastaamaan nopeaa teknologista ja yhteiskunnallista muutosta ja sen asettamia vaatimuksia. Työpaikkademokratia ja siihen liitetynä tuotantoelämää koskeva taloudellinen demokratia on saatettava asianmukaisella lainsäädännöllä tehokkaasti voimaan, ja sen toteuttamisen valvontamekanismi luotava sellaiseksi, että uudistuksella on todellista merkitystä. Kiitos, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Anja Viitala Pohjois-Häme.

Viitala, Anja (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Aloitteessa 113 otetaan kantaa tuloeroja tasaavaan palkka- ja eläkepolitiikkaan, samoin sosialidemokratian Suunta-ohjelmassa todetaan: »Eläketurvaa varten kerätyt varat ovat työntekijöiden ansaitsemaa ja tulevaisuuden varalle säästämää palkkaa.» Nyt kuitenkin kansaneläkeuudistusta toteutettaessa tähdätään voimakkaasti eläkkeen eläkevähenteisyyteen ja kansaneläkeuudistuksen lopputavoitteet sellaisina kuin eläkelaitoksen kepulainen johto esittää, eivät voi olla sosialidemokraattisten periaatteiden mukaisia eivätkä hyväksyttäviä. Tulosidonnaisuudesta luopuminen, mihin voimakkaasti tähdätään, jolloin kansaneläkkeestä muodostu eläkevähenteinen, merkitsee sitä, että palkanansaitijoille jää vain maksajan osa, koska jo vähäinenkin työeläke kaventaa kansaneläkkeen lähinnä muodolliseksi eläkkeeksi katsottavaan perusosaan, kun sen sijaan suuriakin omaisuuksia tai täysin rajoittamattomia pääomatuloja kuten vuokra-, osinko-, korko-, metsänmyynti-, yrittäjä- tai muita tuloja saavat saisivat kansaneläkkeen täysimääräisenä. Lisäksi eläkemaksujen osuus nousee eläkeuudistuksen toteuttamisen myötä ja kasvattaa maksajien rasitetta edelleen. On myös todettava, että palkansaajat käytännöllisesti katsoen kartuttavat eläkerahastot, koska maksut määräytyvät verotuksen mukaan ja palkansaajat maksavat veroista tälläkin hetkellä 90 %. Eläkeuudistuksen puolesta puhujat vetoavat tarveharkinnasta aiheutuviin haittoihin. Kuitenkaan nykyiset hankaluudet eivät johdu tarve-

harkinnasta sinänsä, vaan niistä erittäin hankaliksi kehittyneistä tulojen arviointiperusteista, jotka lakiin ja toimenpideohjeisiin on sisällytetty ilmeisenä tarkoituksena saada koko tarveharkintajärjestelmä romutetuksi. Yleisen mielipiteen harhaanjohtamiselta tuntuu myös se, että väitetään tarveharkinnan poistamisen johtavan heikomman taloudellisen aseman omaavien vähimmäiseläketurvan varmistamiseen. Tosiasiallinen seuraus on kuitenkin se, että omaisuus ja pääomatuloja saavat tulevat saamaan kaikki ne eläke-edut, joita tarveharkinnan avulla on pyritty ohjaamaan todella tarvitseville kansalaisille. Heidän asemaansa uudistus ei sanottavasti paranna. Olen sitä mieltä, että tarveharkinnan säilyttäminen ja erilaisten tulojen saattaminen vaikutuksiltaan samanlaiseen asemaan luo parhaat edellytykset kohtuullisen toimeentulon takaamiseksi kaikille eläkettä saaville. Se on lisäksi eräs keino luoda eräitä edellytyksiä taloudelliseen tasa-arvoon tämän väestöryhmän sisällä.

Esitän aloitetta käsiteltäessä siihen mukaan seuraavat ponnet.

Ensin: »Myös pääoma- ja yrittäjätuloilla elävät väestöpiirit tulee saattaa palkkatyöväestön rinnalle rahoittamaan eläkejärjestelmiä.» Ja toiseksi: »Sekä yrittäjä- että pääomatulot tulee saattaa vaikutuksiltaan samanarvoisiksi eläketulon kanssa kansaneläkeoikeutta ratkaistaessa.»

Toiseksi puuttuisin työelämän uudistamisessa erääseen kohtaan. Työnhän pitäisi olla ihmiselle oikeus. Automaatiosta on jo pitkään keskusteltu aivan siihen sävyyn kuin sen vaikutus työpaikkojen vähentämiseen olisi jos ei nyt aivan luonnollisena hyväksyttävä, niin kuitenkin välttämätön paha, jolle ei voi mitään ja johon on paras sopeutua. Edes automaation vaikutuksia tutkimaan asetettu komitea ei ole rohjennut ottaa kantaa siihen, mikä sen vaikutus työpaikkojen poistumaan todella on pitkällä tähtäyksellä. Eräs asia, johon ei liene otettu kantaa ainakaan laajemmin, on se, että yritykset siirtävät työpaikkoja kiihtyvällä vauhdilla kehitysmaihin. Siellä ovat kustannukset huomattavasti alhaisemmat tietyistä syistä ja yritys pystyy keräämään edelleen voittonsa mahdollisimman suurina. Kotimaassa yritykset vähentävät työntekijöitä lähes joka alalla. Erityisen huolestuttavaa on se, ettei teollisuutemme tunne kovin vakavaa vastuuta työntekijöistään eikä sen paikkakunnan oloista, joissa teollisuuslaitos on toiminut, vaikka kunnat, joissa teollisuutta on, ottavat kunnallispoliittisessa päätöksessään aina huomioon teollisuuden toiveet ja tarpeet. Mm. muutamissa viime aikoina sattuneissa tulipaloissa tuhoutuneiden teollisuuslaitosten tilalle ei enää rakenneta uutta tai jos rakennetaan, käy niin, että se työllistää huomattavasti vähemmän väkeä kuin aikaisemmin. Sos.dem. puolueen tulee voimakkaasti työllisyyspolitiikassaan vastustaa näitä ilmiöitä. Toivon valiokuntien ottavan huomioon myös edellä luetellut seikat asioita käsitellessään. Kiitos, (suosionsoituk- sia).

Puheenjohtaja: Lähetekeskustelu, evästyksen ja ponnet esityksiin 107—122 on kuultu ja ne lähetetään asianomaiseen valiokuntaan.

Keskustelu työllisyyttä ja työelämän uudistamista koskevista esityksistä on päättynyt.

Esitykset 107—122 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyne muutosesityksineen työllisyyttä ja työelämän uudistamista käsittelevään valiokunnan käsiteltäväksi.

Asuntopoliittiseen valiokuntaan evästettävät esitykset (esitykset 123—131).

Puheenjohtaja: Siirrymme esityksiin 123—131, ja siinä ensimmäinen puheenvuoro Marja-Liisa Tykkyläinen Kuopion piiristä ja valmistautuu Ari Ylönen Pohjois-Hämeestä.

Tykkyläinen, Marja-Liisa (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Teen esityksen asuntopoliittiselle valiokunnalle ja toivon, että tämän esitykseni johdosta voitaisiin tehdä joitakin myönteisiä päätöksiä, niin että talonmiesten työsuhdeasunnot ja työsuhteen kytkentä ns. pakkoasuminen saataisiin parempaan järjestykseen.

Ns. pakkoasumisen suurimpina haittoina pidetään seuraavia seikkoja. Asumiskustannusten kalleus, asunto ei yleensä ole sopiva talonmiehen perheelle, koska perheen jäsenten lukumäärää ei oteta huomioon, kun asunto on sen kokoinen kuin on. Oman asunnon hankkiminen esim. aravalainan turvin on mahdollonta, koska laki edellyttää aravalainan saajan myös asumaan hankkimassaan asunnossa. Kovan rahan asuntoon taas rahoitusseikat ja verotuskysymykset, mikäli se vuokrataan, luovat ylitsepääsemättömät esteet. Näin ollen turvattuuden tunne esim. sairauden sattuessa, jolloin työsuhde voi katketa, aiheuttaa suurta huolestuneisuutta talonmiesten keskuudessa. Oman asunnon hankkiminen on siis käytännössä mahdollon työsuhdeasunnosta asuttaessa. Miksi sitten ei sallittaisi hoitaa talonmiehen tointa asumalla omassa asunnossa? Normaalin työajan talonmies on työkohteessa, osapäivätoimiseile sallitaan lisätoimi jonkun toisen työantajan palveluksessa. Työajan ulkopuolella talonmies on kotonaan joko varalla tai vapaalla. Hänen työsuhdeasuntoonsa on yleensä asennettu hälytyslaite, joka hälytyksen sattuessa soi ja talonmies joutuu menemään työkohteeseen, jossa hälytyskeskus on, toteamaan mistä hälytys on aiheutunut ja ryhtyy asian vaatimiin toimenpiteisiin. Tämä sama hälytys voidaan nykytekniikalla siirtää erittäin pienin kustannuksin myös talonmiehen omaan asuntoon. Talonmies on työkohteessa melkein yhtä nopeasti kuin paikanpäällä asuva talonmieskin. Siis käytännössä oman asunnon ja työkohteen välisen matkan kulkemiseen käytetty aika on vain muutama minuutti.

Ei mielestäni saisi enää olla esteitä sille, että talonmies voi hoitaa tehtäväänsä levollisin mielin pelkäämättä työsuhteen katkeamisesta johtuvaa katastrofia sekä itselleen että perheelleen.

Puheenjohtaja: Ari Ylönen Pohjois-Häme. Seppo Salminen Pohjois-Hämeestä valmistautuu.

Ylönen, Ari (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Asuntopoliitiikka on syystä ollut SDP:n tärkeäksi koettu toimintasektori. Niinpä vaikka emme tässä puoluekokouksessa käsittele asuntopoliittista ohjelmaluon-

nosta, ei asumisen ongelmia voi jättää vakavan käsittelyn ulkopuolelle.

Asuntopoliittisia aloitteita on kokoukselle valmistunut yhdeksän, niihin on puoluetoimikunta antanut liki kaikkiin puoltavan lausunnon. Aloitteellisuutta ovat herättäneet kysymykset asunnon hankkijan oikeusturvasta, yhteiskunnan liian heikosta panoksesta itse rakennustoiminnassa ja asuntotuotantoon varattujen varojen suuntaamisesta vanhojen asuntojen korjaamiseen tai hankkimiseen, muutamia tärkeitä mainitakseni.

Kaikki nämä ovat kannatettavia asioita. On kuitenkin todettava koko suomalaisen asuntopoliitiikan kaipaavan korjaamista. Ehkä ei vanhan peruskorjaaminen edes riitä, vaan koko asuntopoliittinen järjestelmä on asetettava uudelleenarviointiin.

Kun asuminen on työn lisäksi tärkein perusoikeutemme ja useat, aktiivisessa työissäkin olevat, ovat huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa asumisen kalleuden takia, on jossakin paha vika. Pohjois-Hämeen kokousedustajien ryhmäkokouksessa todettiin yksituumaisesti, että SDP, entinen asuntotuotantopuolue, ei ole omalta osaltaan kyennyt pitämään kiinni vaatimuksista kohtuuhintaiseen asumiseen.

Vaikutta siltä, että asuntotuotannon rahoitusjärjestelmä on markkinavoi-
mien vietävänä. Tämä saa ilmentymänsä sekä vuokratalotuotannossa, vuokrata-
lojen rahoitusrakenteessa että omistamiseen johtavassa asuntosäästämisessä.

Valtion osalainoittamisessa, niin kutsutuissa aravavuokrataloissakin vuokrien taso lähestyy tavallisen palkansaajan maksukyvyyn ylärajaa ja kuitenkin ei löydy halukkuutta pitää yllä riittävää vuokra-asuntokantaa.

Vuokra-asuntoja alkaa olla Suomessa niin vähän, että työvoiman luonnolli-
nen liikkuvuus paikkakunnalta toiselle kärsii ja paikkailuja on pakko tehdä asun-
tolamaisin ratkaisuin. Omistusasumisessa yksityisten säästäjien asuntosekto-
rille tuomat rahat tulevat vain osin asumistilannetta helpottamaan. Pankit kerää-
vät käyttövaroja asuntosäästämisen avulla myöntämättä kuitenkaan riittävän
pitkiä ja edullisia lainoja asunto-osakeyhtiöiden taloutta tasoittamaan. Siis
asuntosektorille suunnatut rahat vuotavat pois muihin tarkoituksiin. Kaupunki-
keskustoja tarkkaillessa voi havaita, että pankeilla ja vakuutusyhtiöillä on ollut
irroitettavissa suuriakin summia kalliiden kiinteistöjen ostoon sensijaan että
asuntosäästämisen ja rakentamisen lainoittamisen tuottoja käytettäisiin laina-
aikojen pidentämiseen.

Asuntosektorilta vuotaa rahoja ulos myös siten, että henkilökohtaisten asun-
tolainojen korkojen tuottamat verohelpotukset hyvätuloisilla vapauttavat asun-
torahoitukseen tarvittavia rahoja muuhun kulutukseen.

Ei siis riitä, että esim. pienennetään kynnystä, jolla päästään kiinni omaan
ensiasuntoon, vaan koko asuntosektorille on saatava lisää rahaa ja vuodot on
tukittava.

Jos asuntosäästäminen on jatkuvasti merkittävä rakentamispääomien ka-
saamismuoto, on myös varmistettava näiden pääomien tarkoituksenmukainen
käyttö. Samalla on nk. aravalainojen avulla ylläpidettävä riittävä vuokra-

asuntokanta nykyistä huomattavasti keveämmin lainaehdoin. Esitän, että asuntopoliittista ohjelmaa valmistelevalle työryhmälle annetaan ensisijaiseksi tehtäväksi koko asuntopoliittisen rahoitusjärjestelmän uudistamisen suunnittelu, ja puolueitoimikunta veloitetaan ryhtymään tilanteen parantamisen edellyttämiin toimenpiteisiin lyhyellä aikataululla.

P u h e e n j o h t a j a : Seppo Salmisella on puheenvuoro. Kalevi Kurkela valmistautuu.

S a l m i n e n , Seppo (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät jäljellä olevat sitkeät harvalukuiset puoiekokousedustajatoverit. SDP on saanut myönteistä mainetta asuntopoliittikan uudistajana. Voidaan jopa sanoa, että puolueemme on ollut johtava tekijä suomalaisessa asuntopoliitikassa. Tämän maineen ylläpitäminen on aiheellista tänäkin päivänä. Ajankohta on mitä otollisin asuntojen hintojen ja vuokrien noustessa tavallisen palkallaan eläjän ulottuvuuskien ulkopuolelle.

Asuntojen hintaa kuvanee parhaiten se, että keskituloinen suomalainen palkansaaja joutuu maksamaan omistusasunnostaan noin viiden jopa useammin vuoden nettopalkkansa kokonaisuudessaan. Aravavuokra-asuntojen vuokrat ovat nousseet kuudessa vuodessa kaksinkertaiseksi.

Suurin syy nykyiseen asiantilaan on rahoitusjärjestelmässämme. Laina-ajat ovat lyhentyneet huomattavasti. Pari vuosikymmentä sitten valtion asuntolainojen takaisinmaksuaika oli nelisenkymmentä vuotta. Nykyisin kaksikymmentäviisi. Aikaisemmin pankit saattoivat antaa lainan 25 vuodeksi. Nykyisin nuorisosasuntosäästäjille luvataan jopa 12 vuoden takaisinmaksuaikaa.

Vertailu muihin pohjoismaihin osoittaa parhaiten jälkeenjääneisyytemme asuntojen rahoituksessa. Meillä asunnon tarvitsija suorittaa lainansa takaisin puolta lyhyemmässä ajassa. Meillä valtion lainaosuus on enintään 60 prosenttia. Muissa pohjoismaissa se saattaa nousta 90 prosenttiinkin. On selvää, että hoitokustannukset lainojen koroista ja kuoletuksista puristavat asuntojen omistajat, haltijat ja vuokralaiset tiukoille. Omistusasunnoissa asuvat ovat kuitenkin vuokralaisia paremmassa asemassa. Omistusasunnon hankkinut henkilö voi vähentää vuosittain korkokustannuksia verotuksessaan 25.000 markkaan asti.

Vuokralla asuvalle tällaista mahdollisuutta ei ole. Kuitenkin vuokrallaasuva maksaa aivan samalla tavalla asuntonsa kuin omistusasunnossakin asuvat. On laskettu, että 20 vuoden ajanjaksona vuokralla asuva suorittaa asunnostaan saman hinnan kuin omistusasunnossa asuva. Erona on, että tämän jälkeen usein omistusasunto on asukkaan oma, vuokra-asukas asuu edelleen vieraassa asunnossa.

Tämäkin seikka tulisi ottaa huomioon. Joko niin, että vuokra-asukkaat saisivat verotuksessa vähentää vastaavat asumiskustannukset kuin omistusasunnossa asuvat tai niin, että vuokra-asuntojen laina-aikoja pidennettäisiin huomattavasti. Perusteluna tälle on se, että vuokra-asunto jää ainakin periaatteessa yhteiskunnan vapaaseen käyttöön.

Vuokra-asuntojen kustannusongelma ei suomalaisessa yhteiskunnassa ole pieni. VKLn tietojen mukaan maassamme on noin 200.000 aravavuokra-asuntoa ja 350.000 kovan rahan vuokra-asuntoa. Näissä asunnoissa asuu noin 1.200.000 ihmistä eliikkä 1/4 suomalaisista. Niin vuokra- kuin muittenkin asuntojen suunnittelu-, kustannus-, rakentamis- ja muita kysymyksiä tulee vastaisuudessa hoitaa keskitetysti. Ajatukset asuntonministeristä ja myöhemmässä vaiheessa asuntonministeriöstä ovat varsin perusteltuja. Puoluekokouksen tuleekin mielestäni korostetusti edellyttää ja jopa vaatia asian pikaista järjestämistä sekä samalla edellyttää kaikkien asuntolainojen laina-aikojen merkittävää pidentämistä. Vain tällä tavoin voidaan asumiskustannuksia hillitä ja estää niiden nykyisenkaltaisen kohtuuton nousu.

P u h e e n j o h t a j a : Kalevi Kurkela, puheenvuoroja valmistautuu Lilja Valjakka.

K u r k e l a , Kalevi (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Kymen piiri yhtyy puoluetoimikunnan lausuntoihin asuntopoliittisten aloitteiden kohdalla, siis aloitteiden 123 ja 131. Kuitenkin 80-luvulla tulee perheiden asuntolojen kehittäminen nousemaan voimakkaasti esille ja lähinnä asumisolosuhteissa olevat puutteet. Tämän takia tulee puolueellemme laatia asuntopoliittinen ohjelma, kuten puoluetoimikunta on aloitteiden 123 sekä 131 vastauksissaan todennutkin.

Koska asuntopoliittinen ohjelma on ollut puolueessamme jo työn alaisena, olemme laatineet oman ehdotuksemme asuntopoliittiseksi ohjelmaksi, jota esitämme käsiteltävään valiokuntatyössä. Ohjelmaehdotuksessamme olemme koskelleet kaikkia asumiseen liittyviä asioita aina tonttipolitiikasta lainoitukseen, asuntojen laatuun ja kustannuksiin saakka.

Kuitenkin tuon ohjelmaehdotuksen lukeminen vie aikaa sen verran että jätän lukematta sen mutta jätän kuitenkin valiokuntatyöskentelyä varten sen tänne kopioitavaksi ja käsittelemme toivon mukaan huomenna sitä valiokunnassa. Kiitoksia.

P u h e e n j o h t a j a : Lilja Valjakka, ole hyvä.

V a l j a k k a , Lilja (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Valtakunnan asuntopoliittisia ohjelmia seuratessa on todettava yhteiskunnan varoin rakennettavien vuokra-asuntojen määrän jatkuva pieneneminen. Vuonna 1978 maatakäsitettävän tilaston mukaan maassa on 18—29 vuotiaita, parhaassa työiässä olevia nuoria ihmisiä noin 800.000.

He ovat jakaantuneet suunnilleen puoliksi 18—24 vuotiaiden ja 25—29 vuotiaiden ryhmiin. He muodostavat 1/4 maamme työikäisestä väestöstä. Tiedot on saanut Nuorten Puolesta Keskusliiton nuorisoasuntojen tarvetta kartoittaneesta tutkimuksesta.

Asuntomarkkinoille tulee vuosittain noin 30.000 avo- ja avioparia, sekä vajaa 10.000 yksinäistä asunnon tarvitsijaa. Heidän lisäksi on vielä joukko perus-

koulunsa päättäneitä alle 18 vuotiaita, jotka eivät syystä tai toisesta voi asua lapsuudenkodissaan tai heillä ei yksinkertaisesti tällaista ole.

He kaikki tarvitsevat asunnon, minkä he odottavat tarjoavan ainakin minimi- mukavuudet: keskuslämmityksen, lämpöisen veden sekä suihkun ja WC:n. Jos lähdetään kartoittamaan esimerkiksi Hämeen läänin alueella lähivuosina nimen- omaan pienvuokra-asuntojen lukumäärää, ei se taida olla paria tusinaa suu- rempi. Yksiötä ei kunnallinen asuntotuotanto juuri rakenna, koska asuntohalli- tus säättää honeistojen asumisväljyyden siten, että pienin suositeltava huoneis- tokoko on kaksi huonetta ja keittiö. Kaupunkikuntien uusien asuntojen tuotanto- tavoite liikkuu 500:stä— 1 500:aan asuntoon/vuosi, mutta kunnallisessa vuokra- asuntotuotannossa ei juuri yksiöitä ole lakisääteisiä vanhusten taloja lukuunot- tamatta.

Huhtikuun viimeisenä viikonloppuna vietettiin kodittomien lasten päivää, mi- kä on tarkoitettu muistuttamaan niistä lasten- ja nuorisokodeissa asuvista ty- töistä ja pojista, jotka eivät voi vanhempiensa kodeissa elää. Kun he saavuttavat täysi-ikäisyyden, on heidän asunnonsaantinsa monessa kunnassa vielä hanka- lampi kuin kotoa irtautuvan.

Kuntien asuntotuotantolautakunnat osoittavat pahimmassa tapauksessa laitoksessa elämänikänsä eläneelle nuorelle vanhan, huonokuntoisen, vailla minkäänlaisia mukavuuksia olevan asunnon.

Tänä päivänä näyttää siltä, että yhteiskunnan päättäjillä on luja usko nuor- ten edulliseen asunnonsaantiin ilman erityistoimenpiteitä. Käytäntö kuitenkin osoittaa, että yhä useampi nuori ihminen joutuu lykkäämään lapsuudenkodi- taan pois muuttoa asunnon saannin vaikeuksien takia. He joutuvat muuttamaan epätydyttäviin vuokralaisasuntoihin tai alivuokralaisiksi. Päävuokralaisena ol- lessaan he joutuvat käyttämään suurimman osan palkastaan asunnon vuoka- raan. Asia ei muutu miksiäkään heidän asunnontarpeittensa kohdalta, ellei pikai- sesti säädetä lakia, mikä velvoittaa kunnat hankkimaan tietyn määrän pienasun- toja nuorille.

Tämä turvaisi työelämään lähteville vähintään pariksi vuodeksi ensiasunnon, kunnes mahdollisuus laveampaan asumiseen mahdollistuu. Tämä on omiaan ro- muttamaan haaveet omista asunnoista, vaikka niiden rahoitukseen tarvittavat lainat ovatkin tänä vuonna alle 34-vuotiaille edullisimpia kuin aikaisemmin.

Työttömällä, varattomalla nuorella ei ole asuntojen suhteen tässä tilantees- sa muuta mahdollisuutta kuin vaatia yhteiskunnan päättäjiltä edullisia, nykya- jan vaatimukset täyttäviä vuokra-asuntoja.

Puheenjohtaja: Keskustelu evästyksineen ja ponsineen asuntopoliit- tiseen valiokuntaan meneviin esityksiin 123—131 on kuultu ja lähetetään asiano- maiseen valiokuntaan sekä julistetaan päättyneeksi.

Esitykset 123—131 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyi- ne muutosesityksineen asuntopoliittisen valiokunnan käsiteltäväk- si.

Sosiaalipoliittiseen valiokuntaan evästettävät esitykset (esitykset 133—155)

Puheenjohtaja: Siirrymme sosiaalipoliittiseen valiokuntaan evästettäviin esityksiin 132—155 ja ensimmäinen puheenvuoro Irja Mether, Kymen piiri, valmistautuu Veikko Matilainen, Kymen piiri.

Mether, Irja (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja! Arvoisat puoluekokousedustajat, joilla jo tässä tilanteessa alkaa olla harvinaisarvoa! Käsitellessään sosiaalipoliittisen valiokunnan alaan kuuluvia aloitteita Kymen piiri totesi, että aloitteitten määrä on yllättävän vähäinen. Ilmeisesti lainsäädäntö alkaa olla katava. Kysymys aloitteissakin on lähinnä sovellutuksista tai vinoutumien oikaisemisesta. Tässä vaiheessa tarvitaan toimenpiteitä 1970-luvulla hyväksytyjen lakien ja ohjelmien toteuttamiseksi eritoten lapsiperheitten kannalta. Mm. lasten päivähoitokysymys on edelleen useissa kunnissa ratkaisematta.

Rintamamiesten eläketurvaan liittyviä aloitteita ei ole tehty. Se yllätti Kymen piirin. Mutta sisäpoliittisessa julkilausumassa on kuitenkin asiaan otettu kantaa. Puoluetoimikunnan kannanotot aloitteisiin ovat lähinnä toteavia, ilmeisesti on varottu ottamasta voimakkaita kantoja kustannuspaineita peläten.

Seuraavassa teen ne lisäesitykset tai mahdolliset muutokset, jotka Kymen piiri haluaa tehtyihin aloitteisiin.

Aloite numero 136, joka käsittelee neuvolatoimintaa. Ehdotus lisäykseksi puoluetoimikunnan lausuntoon. »Valtakunnallisissa suunnitelmissa kansanterveysjärjestämisestä tulee tehdä erityishenkilökuntaa koskeva mitoitus perusteena esimerkiksi väestöpohja. Lisäksi tulee neuvolatyöntekijöiden koulutussisältöä muuttaa nykyisestäään korostamalla kasvatustieteellisten aineiden osuutta opetuksessa. Lisäksi tulee myöskin neuvolatyöntekijöiden lukumäärää lisätä.

Kasvatusneuvolat on liitettävä hallinnollisesti nykyistä tiiviimmin sosiaali- ja terveystoimen hallintoon, jolloin vasta voidaan antaa tukea perheille kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon vaikeudet, jotka ovat kohdanneet perhettä toimeentulon ja kasvatuksen piirissä.»

Aloite 139, joka käsittelee suojatyöpaikkoja, lisäys: »Sen lisäksi, mitä puoluetoimikunta esittää, on suojatyöpaikkojen viihtyisyyteen, työn vaihtelevuuteen ja työaikaan kiinnitettävä huomiota. Työ nykyään on usein yksitoikkoista eikä tarpeellisia vammaisille suunniteltuja työkoneita ole kehitetty riittävästi. Työn tuottavuutta pyritään mittaamaan terveiden työsuoritusten mukaan. Tämä ei ole kaikissa työpisteissä välttämätöntä, vaan työ on nähtävä terapian kannalta.»

Esitys 145, terveyskeskuslääkärit toimimaan perhelääkäreinä. Ehdotus lisäykseksi puoluetoimikunnan lausuntoon: »Yksityislääkäreitä ei tulla käyttämään perhelääkärijärjestelmän muodostamisessa. Valtakunnallisen suunnitelman kansanterveysjärjestämisen välityksellä luodaan virkaresurssit selailaisiksi, että perhelääkärijärjestelmä perustuu terveyskeskuslääkärijärjestelmään.

Järjestelmään sisällytetään lisäksi kotikäyntijärjestelmä, joka tukee perhe-

keskeisyyttä.»

Esitys 146, aikuishammashuollon kiirehtimisestä. Ehdotus lisäykseksi: »Valtioneuvoston asettaman komitean selvitystyötä tulee kiirehtää. Aikuishammashuollon järjestäminen tulee selvittää seuraavaan puoluekokoukseen mennessä.»

Tämän lisäksi on 147, lääkehuolto yhteiskunnallistettava ja molempiin eläkeikää käsitteleviin aloitteisiin 150, 151 myöskin Kymen piirin muutokset tai lisäykset ja ne viedään valiokuntaan.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi Teuvo Kinnunen sekä sihteereiksi Hannu Anttonen ja Matti Kouri.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana Veikko Matilainen, Kymen piiri, valmistautuu Veikko Jylhä, Etelä-Häme.

M a t i l a i n e n , Veikko (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Käytän puheenvuoron esityksestä 153, joka koskee koko rakennusalan siirtymistä LEL-eläkejärjestelmän piiriin. Käytän puheenvuoron tuossa aloitteessa mainittujen sähköasentajien puolesta. Siinä aloitteessa on esitetty, että sekä sähkö- että putkiasentajat siirtyisivät kokonaisuudessaan LEL-eläkejärjestelmän piiriin, johon tällä hetkellä kuuluvat vain rakennusliikkeiden, yksityishenkilöiden ja asuntoyhtiöiden työsuhteiset sähkö- ja putkiasentajat. Sähköliiton liittovaltuustolle oli tehty vastaavanlainen esitys, jossa liittovaltuusto otti vastaavaan esitykseen kielteisen kannan, joka perustui liiton omien asiantuntijoiden hankkimiin tietoihin sekä eläkelaitokselta että myöskin kokemusperäisesti. On todettu, että työeläkelain eläkekattumaa muutettiin 1.1. 1979, jonka jälkeen rakennustyöläisten keskuudessa on herännyt kysymys järjestelmien paremmuudesta. Meillä on nyt todettu tutkimuspohjaisesti, että tätä kysymystä on syytä tarkastella vielä hetken aikaa, ennen kuin tuommoinen sosiaalipoliittinen uudistus tehdään, koska siirtymisajasta, -79:stä, on kulunut vasta muutama vuosi. On todettu, että työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien edut ovat paremmat tämän TEL-järjestelmän piirissä, toisin kuin tuossa esityksessä, johon myöskin puoluetoimikuntaan ottanut myönteisen kannan, kerrotaan.

Tuo parannus koski ainoastaan henkilöitä, joitten työsuhteet ovat lyhyempiä kuin yksi kuukausi. Tuo eläke-etuisuus, joka ei TEL-järjestelmän kautta nyt katu lainkaan, tulisi LEL-järjestelmän kautta myös heille.

Koska kysymys on varsin suppeasta työntekijäryhmästä ja se perustuu tällä hetkellä varsin vähäisiin kokemuksiin, esitän, että tuo esitys hyljätään.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana Veikko Jylhä, Etelä-Häme, valmistautuu Sinikka Vuorimaa, Kuopion piiri.

J y l h ä , Veikko (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Rakennusalan eri ammattien työntekijät ovat eläkevakuutettuja pääosin lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain, LEL:n mukaan. Poikkeuksen tekevät putki- ja sähköalan työntekijät, jotka kuuluvat työntekijäin eläkelain,

TEL:n piiriin, silloin kun he työskentelevät jonkin muun kuin rakennusalan työnantajan palveluksessa. Työsuhteiden luonne putki- ja sähköaloilla yhdessä TEL:n säädösten kanssa aiheuttaa kuitenkin sen, että useissa tapauksissa työntekijän eläketurva on heikompi kuin mitä se olisi, jos eläke määräytyisi yksinomaan LEL:n mukaan.

LEL säädettiin TEL:n rinnakkaislaiksi. LEL takaa TEL:ia vastaavan eläketurvan niille työntekijöille, jotka työskentelevät työaloilla, joilla esiintyy runsaasti lyhytaikaisia työsuhteita ja joilla ansiot työn raskaudesta ja urakkatyöstä joutu-
tuen laskevat iän myötä.

LEL:n soveltamispiirin määrittelevät LEL 1 §, LEL 1a § ja LEL:n soveltamisesta annettu asetus. Näiden mukaan LEL:a sovelletaan rakennus-, maatalous-, metsä- ja satama-alojen työntekijöihin.

Vuoden 1969 lainmuutoksella ne putki- ja sähköalantyöntekijät, jotka ovat muun kuin rakennusliikkeen palveluksessa, siirrettiin TEL:n piiriin. Perusteluna siirrolle oli, että näissä töissä työsuhteet olivat pitkäaikaisia ja tyypillisesti TEL:n piiriin kuuluvia.

Todellisuudessa putki- ja sähköalan työntekijöiden työsuhteet ovat varsin usein lyhytaikaisia, alle 1 kuukauden kestäviä. Työsuhde ei tällöin täytä TEL:n piiriin kuulumisen ehtoja eikä näin ollen kartuta työntekijän eläkettä. Eläketurvan menetys TEL:n piirissä saattaa olla huomattava, sillä lyhyissä keikkahommissa tehdään urakalla pitkää päivää ja ansiot hetkellisesti nousevat korkeiksi. LEL, jossa aikarajoitukset otetaan huomioon kaikki työsuhteet, antaa alan työntekijöille oikeudenmukaisemman eläkkeen.

LEL:n mukaan putki- ja sähköalan työntekijät pääsevät varmimmin osallisiksi tulevan ajan palkoista eläkkeessään. LEL:n mukaan tulevan ajan palkkojen huomioon ottamiseksi edellytetään 5960 markan ansioita LEL-töissä eläketapahtumaa edeltäneen puolentoista vuoden aikana. TEL:ssä edellytyksenä on TEL-ehdot täyttävä työsuhde eläketapahtumaa edeltäneen vuoden aikana.

Putki- ja sähkötöissä työntekijät joutuvat usein vanhetessaan siirtymään urakatöistä aikapalkattuun työhön, jolloin ansiot yleensä laskevat.

TEL:n laskentasaännön mukaan eläkkeen perusteeksi tuleva palkka laskeaan ansiotasoltaan kahden keskimmäisen vuoden mukaan, neljästä viimeisestä. Hyvät ansiovuodet jäävät siten huomioon ottamatta ja ansiotason aleneminen saattaa näkyä eläkkeessä.

LEL-eläkkeessä otetaan huomioon koko työhistorian aikana saadut ansiot lain voimaantulosta lähtien. Tällöin hyvien vuosien ansiot tasaavat huonompien vuosien ansiot.

Nykyinen käytäntö, työntekijäin vakuuttaminen LEL:n tai TEL:n mukaan työnantajan toimialasta riippuen myös monimutkaistaa eläkejärjestelyjä. Työnantajien keskuudessa on epäselvyyttä siitä kumman lain mukaan työntekijät kulloinkin on vakuutettava. Työntekijöiden on puolestaan vaikea päästä selville eläkkeensä määräytymisperusteista.

Putki- ja sähköalan työntekijöiden siirtoa LEL:n piiriin puoltaa myös se, että

LEL-eläketurvaa hoitaa Työeläkekassa.

Työeläkekassa on LEL-alojen työmarkkinajärjestöjen tasapuolisesti hallitsema eläkelaitos.

Työeläkekassan hallinnossa työntekijät pääsevät vaikuttamaan eläkeratkaisuihin ja eläkerahastojen käyttöön. Työeläkekassa on myös koettu rakennusväen keskuudessa enemmän omaksi eläkelaitokseksi kuin TELä hoitavat vakuutusyhtiöt.

Yhdyn puoluetoimikunnan Turengin yhdistyksen esityksestä antamaan lausuntoon.

Lisäksi on esimerkkejä työoloista ja tapauksista, joissa varsin usein työntekijä jää eläketurvan ulkopuolelle, nykyisen järjestelmän vallitessa. »Väliinputoamisen» syyt voivat olla joko TEL:n karenssiaika tai se, että työala ei kuulu LEL:n piiriin.

Esimerkiksi työ minkkitarhoilla, kalanviljelylaitoksilla on usei nvarsin lyhytaikaista.

Lisäksi lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelee seurakuntien ja muiden yhteisöjen palveluksessa olevia leiriemäntiä, kerho-ohjaajia, muusikoita jne. Myös näiden työntekijäryhmien eläketurva tulisi saattaa LEL:n piiriin. Kiitos.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana Sinikka Vuorimaa Kuopio, valmistautuu Aarne Silvennoinen Vaasan piiristä.

V u o r i m a a , Sinikka (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Työttömyys, asunto-ongelmat, perheyhteisön hajaantuminen ja muut yhteiskunnalliset ongelmat aiheuttavat epävarmuutta ja turvattomuutta nuorissa lapsiperheissä. Nämä tuovat mukanaan alkoholismia, turhia avioeroja, järjetöntä väkivaltaa lapsia kohtaan. Nämä kaikki heijastuvat väistämättömästi lasten psyykkiin ja fyysiseen kehitykseen. Lapsethan ovat yhteinen tulevaisuutemme. Meillä kaikilla on vastuu heidän kasvuedellytyksistään. Siksi perhepolitiikassa onkin keskityttävä nuorten lapsiperheiden tukemiseen markkamääräisen tuen ohella myös perhekasvatuksen avulla. Nuoret tarvitsevat oikeata tietoa perhe-elämästä ja asiantuntevaa apua jo ennen kriisitilanteiden syntymistä.

Tällä hetkellä avainhenkilöitä ovat terveydenhoitajat; heillä on mm. mahdollisuus nähdä kotikäynneillään ne olosuhteet missä lapsi kasvaa ja kehittyy. Terveydenhoitajat voisivat olla parhaita henkilöitä antamaan neuvoja nuorille vanhemmille muissakin kuin terveydenhuoltoa koskevissa kysymyksissä sekä ohjaamaan heidät tarvittaessa asiantuntijoiden luokse.

Lisäksi olemalla kiinteämmin yhteydessä sosiaaliviranomaisiin voitaisiin ehkäistä monen ongelman syntymisen. Näin tehtäisiin todellista lastensuojelutyötä — ennaltaehkäistäisiin inhimillistä kärsimystä, sillä liian usein on myöhäistä korjata jo syntyneitä vahinkoja.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana Aarne Silvennoinen Vaasa, valmistautuu Veikko Aalto Helsingin piiri. Toveri Silvennoinen ei liene paikalla, joten seuraavana Veikko Aalto Helsingistä, valmistautuu Olli Vihavainen Etelä-Häme.

Aalto, Veikko (Helsingin piiri): Hyvät Toverit. Eri yhteyksissä on toistuvasti esitetty julkisen sektorin eläketurvan alentamista. On puhuttu ylikompensoivista ja markkamääräisesti liian suurista eläkkeistä. Eläkeikien osalta ovat valtion tilintarkastajat viimeksi todenneet valtion eläkeikien olevan eriarvoisuutta luovia ja epäoikeudenmukaisia.

Tarkastuskertomuksessaan valtion tilintarkastajat edelleen olettavat, että aikaisin eläkkeelle jäävät hakeutuvat uudelleen työelämään.

Totta on, että julkisen sektorin eläketurvan taso on korkeampi kuin vastaava työeläkkeiden taso yksityisellä sektorilla. Ensinnäkin on todettava, että julkisen sektorin eläketurva perustuu pitkään voimassaoloaikaan ja antaa näin ollen täysimääräisen eläketurvan.

Toisaalta on tässä yhteydessä viitattu valtionhallinnon osalta eläkemenojen kohtuuttomaan valtion taloudelle aiheuttamaan rasitteeseen ja vaadittu eläkkeiden leikkauksia. On puhuttu, että eläkkeet ovat vastaavaa työtä suorittavan palkkatuloa suuremmat.

On totta, että eräissä vaiheissa eläkkeiden ylikompensoivasta luonteesta voitiin kenties puhua. Tämä vaihe johtui yksinomaisesti vain siitä, että julkisen sektorin palkkapolitiikka jäi yksityisen sektorin ja nimenomaisesti yleisen ansiotasoindeksiin alapuolelle. Kun työeläketarkistukset puolestaan määriteltiin myös julkisen sektorin osalta mainitun indeksin mukaisesti, saattoi todella tulla tämänkintapaisia eläkeylitteitä kuten edellä mainitsin. Syy ei siis ollut eläkesäännösten vaan julkisen sektorin alhaisemman ansiotasokehityksen.

Kuitenkin kaikesta huolimatta, julkisen sektorin järjestöt hyväksyivät eläkesäädöksiin muutoksia kuten eläkeindeksiin ja eläkepalkan laskentatavan muutokset, jotka ovat aiheuttaneet sen, ettei säädösten vastaisia eläkkeitä enää pääse syntymään. Sen vuoksi ihmettelen, että edelleenkin puhutaan ja jopa tämän puoluekokouksen aloitteissa esitetään vaatimuksia julkisen sektorin eläkehuononnuksista.

Tämänlaatuiset toimenpiteet tuntuvat tietysti solidaarisilta. On kuitenkin muistettava, että nuo edellä mainitut toimenpiteet seuraamusvaikutuksineen yhtälailla koskevat kaikkia julkisen sektorin eläkkeitä, siis yhtälailla ja tietenkin suhteessa raskaimmin pieniä eläkkeitä, kuten siivoojien, posti-, tulli- ja aseamiesten, konttoriapulaisten sekä yleensä kaikkien alle V 15 palkkaluokassa tai vastaavien työsuhteistan ryhmien, joiden nettoeläke on keskimäärin alle 2 000 mk kuukaudessa. Mielestäni näissä summissa ei ole korkeista eläkkeistä kysymys, vaikka näissäkin ryhmissä on syntynyt ns. ylieläkkeitä, ja sillä perusteella suoritettiin uusien eläkkeiden alentaminen.

Mitä taas tulee eläkeikiin ja väitteisiin siitä, että julkisen sektorin eläkeläiset täyttäisivät työmarkkinat, on väitettä pidettävä lähinnä harhapuheen luontoisena. Eläkkeelle tosin joudutaan aikaisemmin kuin mitä eläkeikässäädökset edellyttävät, mutta tavallisin lähtömuoto on työkyvyttömyyseläke. Eläkemuoto, joka ei liene kenekään tavoittelema ja jolle vain erittäin vaikeasti vammaisen työntekijä pääsee. Toinen väite tilintarkastajilta on todistettu vääräksi kohdakkoin val-

mistuvan eläkeikäkomitean toimesta. Komitean selvityksen mukaan noin 2 000 eläkettä saavaa saa perusselvityksiin perustuvan tiedon mukaisesti muuta kuin työeläketuloa. Huomattavaa on, että lähes kaikki mainitun ryhmän henkilöt saavat sotilaseläkelain mukaista eläkettä.

Hyvät Toverit. Toivon että edellä mainitut seikat ovat omiaan selventämään julkisen sektorin eläkekuvaan niin, että voisimme vetää siitä oikeat johtopäätökset. Haluan edelleen tähdentää työeläkejärjestelmän ansaintaoikeutta, jonka esimerkiksi valtion virkamiesten osalta on katsottu nauttivan perustuslain mukaista suojaa. Meillä ei puolueena ole oikeutta lähteä sitä murentamaan vaikka muut puolueet näyttävät olevan siihen halukkaita. Ja suunnitteilla oleva KELA-uudistus asettaa työeläkejärjestelmälle uusia haasteita ja pyrkii siirtämään kansaneläkelakien nousevan kustannusrasituksen palkansaajien kannattavaksi.

Ehdotan, että puoluekokous pitäytyy Tampereen puoluekokouksen 1972 hyväksymän eläkepoliittisen ohjelman periaatteissa sekä Espoon puoluekokouksen hyväksymän Suunta-ohjelman toteamuksessa: »Eläketurvaa varten kerätyt varat ovat työntekijöiden ansaitsemaa ja tulevaisuuden varalle säästämää palkkaa.»

Tällä perusteella saavutettu eläkeoikeus on koskematon, jota ei voi ottaa työntekijältä pois.

Puheenjohtaja: Seuraavana Olli Vihavainen Etelä-Häme, valmistautuu Kauko Viitala Uusimaa.

Vihavainen, Olli (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit.

Kuten tunnettua yksikään sodanjälkeinen hallitus, olkoonpa se minkä niminen tai värinen tahansa, ei ole ottanut vakavalta kannalta entisten rintamasotilaiden eläkeasiaa, vaikka toisen maailmansodan päättymisestä on kulunut jo 36 vuotta.

Vasta viime syksystä lähtien on rintamasotilaiden varhaiseläkejärjestelmä ollut valmisteltavana eläkekomitean rintamasotilasjaoksessa. Eläkekomitea on jättänyt mietintönsä sosiaali- ja terveysministerille.

Komitean esitys lähtee siitä, että varhaiseläkkeelle siirtymisen ikärajana olisi 60—63 vuotta ja soveltamisala rajoitettaisiin jopa niin vähään kuin 4 000 veteraanin. Tarkoitus on nyt kuitenkin liikkua sellaisella tasolla, jota veteraanijärjestöt tuskin voivat hyväksyä.

Veteraaniliitot ovat varhaiseläkekysymyksessä lähteneet siitä, että vapaaehtoiselle varhaiseläkkeelle tulisi voida siirtyä 58 vuotta täytettyä ja että varhaiseläke koskisi kaikkia tämänikäisiä veteraaneja, jotka ovat vielä työelämässä mukana.

Parhaillaan tutkitaan niitä kriteereitä, joita tulisi soveltaa eläkkeelle lähtijöihin. Tämä merkitsisi varhaiseläkkeelle pääsyssä valikoivaa menettelyä, mikä puolestaan tekisi eläkkeelle pääsyn entistä vaikeammaksi.

Todettakoon, että tällä hetkellä rintamasotilaita on elossa noin 330.000 ja

heistä on työelämässä noin 80.000.

Sosialidemokraattinen Puolue on rintamasotilaiden eläkeasiassa ollut viime aikoina hyvin aktiivinen. Asiasta on tiettävästi keskusteltu puoluetoimikunnassa kahden viime vuoden aikana ahkerasti. Puheenjohtaja, toveri Sorsa, on informoinut asiaa kentällä niinkin myönteisesti, että alunperin eläkkeelle pääsy olisi ollut mahdollista jo tämän vuoden heinäkuussa. Myös sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Matti Ahde on antanut asiasta myönteisiä lausuntoja. Miten sos.dem. hallitusryhmä on asiaan suhtautunut, ei ole tiedossani.

On vielä todettava, että valtaosa rintamasotilaista kuuluu varattomaan ja vähäkiseen kansanosaan, jonka tukeminen jo sinänsä on Sosialidemokraattisen Puolueen velvollisuus. Vihdoin on todettava, että yllämainitun eläkekysymyksen järjestämisellä on kiire, sillä vielä tänä vuonna nuorin rintamasotilasikäluokka saavuttaa 55 vuoden iän.

Toveri puheenjohtaja, edellä esitettyyn viitaten ehdotan, että puoluekokous velvoittaisi puoluetoimikunnan sekä eduskunta- ja hallitusryhmän toimimaan siten, että vuoden 1982 valtion talousarvioon varattaisiin riittävä määräraha, joka mahdollistaisi rintamasotilaiden varhaiseläkejärjestelmän toteuttamisen veteraanijärjestöjen esittämällä tavalla.

P u h e e n j o h t a j a : Kauko Viitala Uusimaa.

V i i t a l a , Kauko (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja! Järvenpään Työväenyhdistys on tehnyt puoluekokoukselle kaksi aloitetta jotka käsittelivät työssä käyvien vanhempien palkallista vapaata lasten terveydenhoidon, sosiaalisten ongelmien ja kouluongelmien vuoksi, sekä työeläkelaitoksen ja sosiaalivakuutusorganisaation uudistamista. Aloitteet on työväenyhdistys toimittanut määräaikaan puoluetoimistoon, mutta jostain syystä nämä eivät ole kirjautuneet puoluekokousaloitteiksi. Nämä aloitteet on käsitelty Uudenmaan puoluekokousedustajaryhmässä ja esitän että aloitteet saisivat samanarvoisen käsittelyn valiokunnassa kuin virallisetkin aloitteet. Ja ottamatta perusteluita teen täsmälliset esitykset.

Järvenpään Työväenyhdistys esittää, että Suomen Sosialidemokraattinen Puolue ryhtyy toimenpiteisiin seuraavien tavoitteitten saavuttamiseksi:

1. Vanhempien oikeutta saada palkallista vapaata työstään lastensa terveydenhoidon johdosta laajennetaan. Oikeus palkalliseen vapaaseen ulotetaan riittävässä laajuudessa koskemaan myös aikaa joka vanhemmilta kuluu käymiseen lapsensa kanssa tämän sosiaalisten ongelmien johdosta asianomaisessa palveluyksikössä, samoin kuin käyminen opettajien kokouksissa tai muissa lapsen kouluongelmien takia koulussa pidettävässä neuvottelussa.

Toinen aloite: Järvenpään Työväenyhdistys pitää välttämättömänä että sosialidemokraattinen puolue ryhtyy toimenpiteisiin työeläkeorganisaation uudistamiseksi, yhteiskunnallisen valvonnan tehostamiseksi ja sellaisen yhtenäisen sairaus- ja työeläkelainsäädännön aikaansaamiseksi ettei kansalaisten oikeusturva sosiaalivakuutuslainsäädännön piiriin kuuluvissa ratkaisuisa vaarannu.

Puheenjohtaja: Tähän esityslistan kohtaan pyydetty puheenvuorot ovat tulleet loppuun käytetyiksi. Julistan evästyskesustelun päättyneeksi. Päättyy.

Asia siirrytysosiaalipoliittiseen valiokuntaan.

Esitykset 132—155 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyine muutosesityksineen osiaalipoliittisen valiokunnan käsiteltäväksi.

Koulu- ja kulttuuripoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 156—171).

Puheenjohtaja: Siirrymme seuraavaksi koulu- ja kulttuuripoliittiseen valiokuntaan evästettävien esitysten käsittelyyn. Esitykset 156—171. Ja tässä asiakohdassa ensimmäisen puheenvuoron käyttää Terttu Kolivuori Oulun piiristä, valmistautuu Marja-Liisa Tykkyläinen Kuopion piiristä.

Kolivuori, Terttu (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Teen seuraavat esitykset: Peruskoulun opetussuunnitelma on saatava nykyistä kiireettömämmäksi. Peruskoulun opetussuunnitelmaa ja tavoitteita on tarkistettava jatkuvasti. Oppilasryhmien kokoa on supistettava myös yläasteella ja lukiossa. Ylisuurista kouluista on luovuttava. Koululaitoksessa tulee edistää lujia ihmissuhteita, turvaamalla pysyvä ihmishde oppilaalle johonkin opettajaan ja oppilasryhmään. Asiantuntijoina koululaitosta kehitettäessä on kuultava sekä käytännön työssä toimivia opettajia, vanhempia, että koululaisia.

Turun lapiosurman jälkeen on maan tiedotusvälineissä käyty voimakasta keskustelua kouluväkivallasta. Ne jotka ovat vastustaneet peruskoulu-uudistusta ovat saaneet tilaisuutensa osoittaa peruskoulun olevan kyvyn kasvatus tehtävässään ja kouluväkivallan olevan peruskoulu-uudistuksen seurausta. Näille väitteille voidaan antaa se arvo mikä kuuluu kaikille voimakkaasti asioita yksinkertaistaville mielipiteille. Huolestuttavaa kuitenkin on, että mielipiteitten takana on vaikuttamassa kasvatustehtävissä toimivia opettajia. Siten, vaikka toteammekin koululaitoksessa myönteistä kehitystä koulutusmahdollisuuksina ja tasa-arvon lisääntymisenä, meidän on puolueena kannettava vastuuta koululaitoksen jatkuvasta kehittämisestä. Parhaimmat edellytykset tälle luodaan toimimalla opetusministerin paikalta. Siksi puolueemme lähiaikojen tavoitteena tulisi olla opetusministerin salkun haltuunotto, jotta uudistamaan päästään tehokkaasti.

Koulun opiskeluilmapiiriä ahdistaa jo ala-asteelta lähtien melkoinen suorituspain. Tässä yhteydessä sopii kysyä mihin meillä yleensä on kiire. Koululaisien viihtyvyyden kannalta sekä rauhallisen henkisen kehityksen edistämiseksi on opetussuunnitelmia saatava nykyistä kiireettömämmäksi.

Erityisesti on painotettava oppilasryhmien koon pienentämistä myös yläasteella ja lukiossa. Oppilasryhmiä on jo supistettu ala-asteella. Yhtä perusteltua se on yläasteella ja lukiossa kun nuoret koululaiset ovat herkässä iässä kaikkine ikään kuuluvine vaikeuksineen.

Koululaitoksen tulee tietoisesti pyrkiä pysyviin ihmissuhteisiin. Tuhannet avioliitot päättyvät maassamme lapsen kannalta kipeään avioeroon. Lasten päivähoito laitoksissa ei pysyviin ihmissuhteisiin päästä, henkilökunnan vaihtuvuuden ja suurten lapsiryhmien takia. Perhepäivähoidossa on henkilökunnan vaihtuvuus suurta. Peruskoulun ala-asteella on oppilailla pysyvä opettaja, mutta myöhemmin opettajat vaihtuvat lakkaamatta aineopettajasysteemin takia. Jatkuvasti vaihtuvat opettajat synnyttävät oppilaissa turvattomuutta ja levottomuutta. Siksi myös yläasteella ja lukiossa tulee vaatia pysyvä ihmissuhde johonkin opettajaan ja oppilasryhmään.

Keinoksi poistaa kouluväkivaltaa on nähty koulukuraattorien lisääminen. Tämä suhtautuminen on ongelmaa hoitavaa, ei ehkäisevää. Kouluväkivalta on torjuttava jo ennen sen esiintymistä. Asiantuntijoina koululaitosta kehitettäessä on kuultava käytännön asiantuntijoita ja kouluelämään osallisia etteivät parannusehdotukset muistuttaisi kirjoituspöydän ääressä tehtyjä teoreettisia malleja.

Puolueena meidän tulee tarkistaa ja kehittää tavoitteitamme koulupolitiikassa jatkuvasti ettemme toimisi vanhentunein asentein tämän päivän koululaisten ja nuorison keskuudessa.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Seuraavana Marja-Liisa Tykkyläinen Kuopion piiri. Ei ole salissa joten puheenvuoro siirtyy Marja-Leena Hongalle Kymen piiristä.

Honka, Marja-Leena (Kymen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kymen piiriryhmä on käsitellyt puoluekokoukselle tehdyt esitykset ja esittää seuraavat lisäykset ja muutokset aloitteeseen numero 156:

Ensimmäiseksi: Työelämään tutustuttaminen olisi peruskoulussa tehtävä pakolliseksi ja siihen käytettävää aikaa tulisi lisätä.

Toiseksi: Työturvallisuusopetus olisi otettava peruskoulun ja lukion opetusohjelmaan.

Kolmanneksi: Opetussuunnitelmaan tulevaisuudessa sisältyvään tietoyhteiskuntaan kasvattamiseen olisi otettava kantaa.

Neljänneksi: Peruskoulun ja lukion oppilashuoltoa on kehitettävä. Koulukuraattorin ja koulupsykologin virkojen palkkaukseen tulee saada valtion osuus. Tätä koskeva lakiesitys tulisi ottaa käsittelyyn yhdessä koululakiuudistuksen kanssa.

Viidenneksi: Pohjois-Karjalan Sos.dem. piiri esittää, että lukion uutta opetussuunnitelmaa olisi korjattava keskiasteen ammatilliset vaatimukset huomioon ottaen. Esitystä on perusteltu sillä, että yli puolet ylioppilaista menee keskiasteen ammatillisiin oppilaitoksiin. Ryhmän kanta on että lukiokoulutuksen ongelmaa ei ratkaista opetussuunnitelmaa edelleen muuttamalla, vaan lukion aloituspaikkojen määrää supistamalla. Valmistuvien ylioppilaiden määrän tulisi olla suhteessa lukiopohjaisten aloituspaikkojen määrään keskiasteen ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa.

Hyvät toverit! Esittämäni kohdat olivat osa Kymen läänin puoluekokouse-

dustajaryhmän kannanotoista koulu- ja kulttuuripoliittiselle valiokunnalle tehtyihin esityksiin. Jätän kannanoton kokonaisuudessaan valiokunnalle käsitteilyä varten.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Annamme vielä mahdollisuuden Marja-Liisa Tykkyläiselle käyttää puheenvuoron tässä kohdassa.

Tykkyläinen, Marja-Liisa (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Olemme tietoisia siitä, että ihmiskunnan ratkaistavaksi asetetut tehtävät eivät ole pelkästään aineellisia. Taloudellinen nousu on tärkeä asia, mutta samalla on otettava huomioon henkevä kokonaisuutena. Sosialidemokratia on optimistinen uskonto, joka uskoo ihmisen kehitykseen ja edistykseen. Sen ylimpänä tavoitteena on vapaa, henkisesti rikasta elämää viettävä yksilö ja tasapainoinen yhteiskunta.

Yhteiskunnan tulevaisuus on yhä korkeammassa kulttuurissa. Ei pelkästään aineellisuuden palvonnassa minkä kapitalismi on asettanut tavoitteena valtasemaan. Puolueemme tulee asettaa kulttuurin kehittämisessä ensimmäiselle tilalle omaehtoisen kulttuuritoiminnan säilyttäminen ja kehittäminen. Työväen Sivistysliitolla on tässä tehtävässä merkittävä asema. Esitän, että kulttuuripoliittinen valiokunta käsittelee konkreettisesti ja myönteisesti mielessä elokuvakorho- ja orkesteritoiminnan kunnallistamia sekä alueorkesteri- ja teatteritoiminnan kehittämiskysymyksiä.

Valtionapurahoja tulisi ohjata nykyistä enemmän taidelaitosten investointeihin, ja näiden osalta tulisi meidän sosialidemokraattien olla tiennäyttäjiä, sillä esimerkiksi musiikkitoiminnan valtionavut ovat jääneet jälkeen. Koulutuspoliittisen valiokunnan tulisi kiinnittää huomiota taideharrasteopintolinjojen saamiseksi peruskouluun. Ammatinvalintatilanteessa tulisi luoda nykyistä paremmat edellytykset vanhempien, oppilaiden ja opettajien yhteistoiminnalle.

Hyvät toverit! Katajaisen kansan kuvauksista ilmennetään suomalaista kulttuuria josta työväestön on päästävä osalliseksi ja jonka pohjalta se lähtee luomaan uutta ja tuo oman osansa koko kansan henkiseen aarreaitaan.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Tähän esityksen kohtaan pyydetty puheenvuoro ovat tulleet loppuun käytetyiksi. Julistan keskustelun päättyneeksi.

Päättyy.

Asia siirtyy valiokuntaan.

Esitykset 156—171 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyne muutosesityksineen koulu- ja kulttuuripoliittisen valiokunnan käsiteltäväksi.

Kunnallis- ja veropoliittiseen valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 172—185)

Puheenjohtaja: Siirrymme Kunnallis- ja veropoliittiseen valiokuntaan evästettävien esitysten lähete keskusteluun. Esitykset 172—185. Ja tässä asia-

kohdassa ensimmäisen puheenvuoron käyttää Olavi Hiirikoski Uudenmaan piiristä ja valmistautuu Rauno Saari Varsinais-Suomi.

Hiirikoski, Olavi (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja! Puoluetoimikunta on osittain yhtynyt Kauklahden Sos.dem. yhdistyksen aloitteeseen numero 181, sivulla 279, ja muilta osiltaan suhtautunut siihen periaatteessa myönteisesti. Puoluekokouspäätöksenä se ei ole riittävä, eikä tarvittavan täsmällinen. Sen vuoksi esitän päätösesityksenä seuraavaa: »Puoluekokous yhtyessään Kauklahden sos.dem. yhdistyksen aloitteeseen velvoittaa puoluetoimikuntaa asettamaan työryhmän selvittämään ne kaikki tarvittavat lainsäädännölliset toimenpiteet joihin tulee ryhtyä jotta aloitteessa mainitut epäoikeudenmukaisuudet voidaan poistaa. Työryhmän esitys tulee olla käytettävissä toimenpiteitä varten jo vuoden-82 aikana.»

Toveri puheenjohtaja! Puolueessamme, puolueemme jäsenistöstä 2/3 on työläisiä, työläisiä jotka tekevät leipätyönsä konerden tai liukuhihnojen ääressä. Se kone ei toimi jos sitä käyttävä toveri lähtee kesken kaiken kokoukseen. Pitääkseen itsensä leivässä hänen on kieltäydyttävä oikeudestaan, korostan oikeudestaan, politiikan tekoon, jota tehdään hänen työajallaan.

Nykyiset tätä politiikantekoa säätelevät lait eivät kelpaa syötäväksi. Että tulisin oikein ymmärretyksi kerron vielä omakohtaisen kokemuksen esimerkkinä: päivän päättämiseen osallistumisen seurauksista.

Vajaa vuosi sitten sain kyseenalaista kuuluisuutta ns. Karhusaari-kiistan yhteydessä. Oletan toverien muistavan tapauksen joten ei siitä enempää. Syksyllä alkoi sitten kunnallisvaalitaisto. Tämän taistelun erikoispiirteenä lehdistö aloitti voimakkaan kampanjan luottamushenkilöitten palkkioista. Itse sain myös runsaasti palstatilaa. Kysyttiin mm. kuinka paljon olin nostanut veronmaksajien varoja kaupungin kassasta johtaessani Karhusaaritaistoon liittynyttä ihmisjahtia. Rakennustaitolehdessä julkaistussa pakinassa kuvailtiin krapulaista aamuani ja kuinka minä mennessäni ravintola »Kulaukseen» käskynjaolle neilikka napinlävessä ihmismetsästäjänä itsekseni mietin, Napoleon on kuollut, Hitler on kuollut ja minäkin olen huonovointinen. Siis aikamoinen Kroisos, oikein veronmaksajain verenimijä. Julkinen sana tuotti tutkimatonta tuutin täydeltä niin että öklötiti. Kaikista luottamushenkilöistä tehtiin enemmän tai vähemmän roistoja. Todelisuus oli kuitenkin tarua ihmeellisempi. Karhusaarijupakan aikana minä olin työttömyyskortistossa ja edellisenä vuonna olin ollut seitsemän kuukautta työttömänä tämän politiikanteon takia. Ei tullut ansionmenestyskorvausta eikä siten loppujen lopuksi muotovirheen vuoksi sitä työttömyyskorvaustakaan.

Toinen esimerkki on Orimattilassa, jossa kunnanjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja on pistetty syyteeseen vesien saastumisesta. Toinen on täysipalkkainen, täysipäiväinen virkamies ja toinen palkkiopohjainen sivutyönään toimiva luottamushenkilö. Vastuu on kuitenkin ihan sama. Mitä tekee tästä luottamusmiehen työstä ja vastuusta niin halpa-arvoisen? Kiitos.

P u h e e n j o h t a j a : Kiitoksia. Seuraavana Valto Saari, Varsinais-Suomi.

Valmistautuu Pekka Vainikainen, Pohjois-Karjala.

Toveri Saari ei liene paikalla, joten seuraavana on Pekka Vainikainen Pohjois-Karjalasta ja valmistautuu Matti Tohkanen Pohjois-Karjalasta.

Vainikainen, Pekka (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja. Viime **puoluekokouksen jälkeen** on puolueemme johto hyväksynyt puolueellemme **uuden** kunnallispoliittisen ohjelman. Nyt on puoluekokouksella ensimmäinen tilaisuus arvioida ohjelmaa ja ennen kaikkea sitä kuinka ohjelmaa on aloitettu toteuttaa maamme satojen kuntien sosiaalidemokraattisissa kunnallisjärjestöissä. Hyväksytty kunnallispoliittinen ohjelma lähtee ajatuksesta, että muutosta tarvitaan. Lähtökohtana on ajatus, että kunnallispolitiikka on väline palvelujen ja demokratian laajentamisessa. Me kaikki voimme iloita siitä, että kunnalliset palvelut ovat tavoitteittemme mukaisesti laajentuneet, monipuolistuneet ja parantuneet, etenkin viimeisten vuosikymmenten kuluessa.

Kuitenkin kehitys eri kunnissa on ollut hyvin epätasaista. Edelleen tarvitaan voimakasta työskentelyä, jotta edes ns. peruspalvelut olisivat kaikkien saavutettavissa. Linaan edelleen hyväksyttyä ohjelmaa, jossa todetaan: »Sosiaalidemokraattinen kunnallispolitiikka edellyttää muutokseen pyrkivää asennetta, aatteellista tietoisuutta niissä, joille päätösvalta on uskottu. Luottamushenkilöillä ja heidän valitsemallaan henkilökunnalla on oltava tahto muuttaa tätä yhteiskuntaa ja kyky nähdä asioita laajemmalti kuin oman kunnan näkökulmasta.» On syytä kysyä kuinka me olemme onnistuneet näitten perustavoitteiden toteutuksessa. Onko meidän luottamushenkilöillämme aatteellista tietoisuutta tarpeeksi? Onko meidän valitsemallamme henkilöstöllä tahtoa muuttaa tätä yhteiskuntaa? Ja näkeekö meidän luottamusmiehemme asioita laajemmin kuin oman kunnan näkökulmasta?

Kun tämän lisäksi meidän pitäisi pystyä aktivoimaan asukkaat, kuntalaiset otamaan kantaa asioihin niin kyllä kai meidän on rehellisesti todettava, ettei kunnallispoliittinen toimintamme ole niin selkeää eikä yhtenäistä että äänestäjälle, tavalliselle kuntalaiselle syntyisi selvä kuva meidän pyrkimyksistämme. Miksi näin on, sen me tiedämme jokainen sillä kunnallispolitiikan hoito jos mikä tässä puolueessa on talkootyötä, askartelua omissa ympyröissä. Kun kunnallisjärjestöt ovat aktiivisuudeltaan, taloudellisilta voimavaroiltaan ja poliittiselta voimaltaan hyvin eri tasoisia, pitäisi puolueen keskusjohdolla olla voimia ohjaamaan kunnallista toimintaa eri puolilla maata. Kunnallisasiota hoitaa tällä hetkellä puolueessa yksi ainoa henkilö ja osan aikaa menneestä puoluekokousten välisestä ajasta ei ollut edes tätä yhtä henkilöä. Puoluetoimikunnan asettama kunnallisasiain jaostokaan ei ole ollut puoluekokoukselta kokonaan toiminnassa. Toimintakertomuksesta ilmenee, että kunnallisasiain jaosto on kokoontunut vuosina 1979–80 mutta vuoden 1978 toimintakertomuksesta ei ole mitään mainintaa jaoston toiminnasta. Pohjois-Karjalan piirin edustajien mielestä tämän puoluekokouksen on kehotettava tulevaa puoluetoimikuntaa kimmittämään entistä enemmän huomiota kunnallispoliittisiin kysymyksiin ja tavoiteohjelmamme

toteuttamiseen ja tunnetuksi tekemiseen eri kunnallisjärjestöjen alueella. Kunnallispoliittisia asioita hoitamaan on puolueelle saatava lisää palkattua työvoimaa. Kunnallisasiain jaostolle on pystyttävä luomaan työskentelymahdollisuudet, sillä kunnallispolitiikassa, jos missä, on noussut ja nousee kysymyksiä, joissa ns. yhden asian liikkeet asettavat nykyisen demokraattisen järjestelmämme koetukselle.

Toinen kunnallispolitiikkaan liittyvä kysymys, johon Pohjois-Karjalan puoluekokousedustajaryhmän mielestä puoluekokouksen pitäisi ottaa kantaa on kunnallisten maksujen ja taksojen määrääminen. Viimeaikainen lainsäädäntö on tuonut kuntien suoritettavaksi uusia tehtäviä, joista kunnat joutuvat perimään käyttäjiltään korvauksen. Tällaisia uusia maksuja ovat mm. jätehuoltomaksu ja katurasitusmaksu. Kun lisäksi kustannukset perinteisillä kunnallisilla laitoksilla esimerkiksi vesi-, viemäri- ja sähkölaitoksella ovat voimakkaasti kohonneet, ovat uudet maksut ja entisten korotukset saattaneet kuntalaiset hermostumaan ja puhumaan piiloverotuksesta. Sosialidemokraattisen kunnallishenkilöiden kannat ja niiden perustelut vaihtelevat sen mukaan minkälainen johto kunnassa on. Kun näin on ja kun maksupolitiikka on ehkä keskeisin aihe tämän päivän kunnallispolitiikassa olisi puoluekokouksen ilmaistava sosialidemokraattien selkeä kanta tähän kysymykseen. Sopiva paikka tälle ilmaisulle löytyy ehkä sisäpoliittisessa julkilausumassa, jossa ainakin sen luonnoksessa on mainittu sekä julkiset palvelut että julkiset maksut verotusta koskevassa osassa.

Puheenjohtaja: Kiitos. Seuraavana Tohkanen Pohjois-Karjala. Valmistautuu Kari Piskonen Mikkelin piiristä.

Tohkanen, Matti (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja. Suomen Kunnallisliiton äsken päättyneillä kunnallispäivillä hyväksyttiin värikkäiden vaiheiden jälkeen ponsi, joka velvoittaa liiton toimielimet valmistelemaan sellaisen sääntömuutoksen, jonka mukaan liiton toimielimiin valitaan jäsenet suhteessa puolueiden kaikissa liiton jäsenkunnissa saamiin äänimääriin.

Puoluekokouksen olisi nyt veloitettava Suomen Kunnallisliiton luottamushenkilöinä toimivia sosialidemokraatteja erityisen tarkasti valvomaan, että sääntöuudistuksen valmistelu liitossa viipymättä aloitetaan ja muutosesitys tuodaan liiton hallituksen käsiteltäväksi siitä huolimatta, että uusia sääntöjä on tarkoitus soveltaa vasta neljän vuoden kuluttua pidettävillä kunnallispäivillä.

Puolueemme tulisi muutenkin kiinnittää entistä enemmän kriittistä huomiota Suomen Kunnallisliiton toimintaan ja erityisesti niihin lausuntoihin, joita liitto valtiovalle antaa.

Seuraavia kunnallispäiviä silmälläpitäen olisi puolueen kunnallisasiain jaoston kiinnitettävä kunnallispäiväasioiden etukäteisvalmisteluun aikaisempaa suurempaa huomiota. Puolue on muutoinkin kunnallisessa toiminnassa liikaa keskittynyt asutuskeskuksiin. Toimintaan maalaiskunnissa olisi myös panostettava. Toveri Pekka Vainikainen puheenvuorossaan esitti, että puolueelle olisi palkattava lisää työvoimaa kunnallispoliittisia asioita hoitamaan ja että puo-

lueen kunnallsiasiainjaostolle olisi luotava paremmat työskentelyedellytykset.

Edelleen hän esitti, että puoluekokouksen olisi otettava kantaa kunnallisen maksu- ja taksapolitiikan toteuttamiseen kunnallisvaltuustoissa. Kannatan näitä esityksiä. Kiitos puheenvuorosta.

Puheenjohtaja: Kiitos. Seuraavana Kari Piskonen, Mikkelin piiri.

Piskonen, Kari (Mikkelin piiri): Hyvät toverit. Mikkelin Sos.dem. Kunnallisjärjestö on halunnut kiinnittää puoluekokouksen huomiota taksa- ja maksupoliittikkaan erästä näkökulmasta. Sosialidemokraattien tavoitteenahan on kautta aikojen ollut edistää taloudellista oikeudenmukaisuutta. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että yksisilmäisesti noudatettu aiheuttamisperiaate saattaa hyvinkin taksa- ja maksupoliittikan osalta kääntyä vastoin tätä periaatetta. Taksoista ja maksuista selviytyminen ei tosin ole ainakaan tällä hetkellä vielä kohtuuton ongelma keskituloiselle sosialidemokraatille. Mutta näistä elämän välttämättömyyksiin kuuluvista palveluista aiheutuvat maksut on jo todellinen ongelma yhteiskuntamme kaikkein vähävaraisemmalle osalle. Sosialidemokraattien on oltava valmiita jopa sellaisiin ratkaisuihin, jotka meidän kannattajakuntamme enemmistön kannalta voivat olla epäedullisia, mutta jotka oikeudenmukaisuusperiaatteen näkökulmasta on toteutettava. Ja tämän takia haluaisin kiinnittää puoluekokouksen ja valiokunnan huomiota siihen, että taksa- ja maksupoliitikassa erityistä huomiota kiinnitettäisiin maksukykyyn ja oikeudenmukaisuusperiaatteen toteutumiseen.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Tähän esityslistan kohtaan pyydetty puheenvuoro on tullut loppuun käytetyiksi ja julistan yleiskeskustelun päättyneeksi. **Asia siirtyy kunnallis- ja veropoliittiseen valiokuntaan.**

Esitykset 172—185 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyneen muutosesityksineen kunnallis- ja veropoliittisen valiokunnan käsiteltäväksi.

Menettelytapavalioikuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 278—283)

Puheenjohtaja: Siirrymme sitten kohtaan 23.XIII, menettelytapavalioikuntaan evästettävät esitykset, esitykset 278—283. Ja tässä kohdassa ensimmäisen puheenvuoron käyttää Marja-Liisa Tykkyläinen Kuopion piiristä ja valmistautuu Rauno Saari Varsinais-Suomi.

Tykkyläinen, Marja-Liisa (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Teen esityksen uutena kohtana sisäpoliittiseen julkilausumaan ja uudeksi kohdaksi tulee numero 9.

Naisten aseman muuttaminen edellyttää muutoksia sekä yhteiskunnassa että perhe-elämässä. Nämä muutokset vaikuttavat myös lasten asemaan sekä miesten rooliin ja asemaan myönteisellä tavalla lisäten mahdollisuuksia läheiseen kanssakäymiseen ja kasvuun ihmisenä. Tasa-arvoinen työnjako perheessä, molemmille vanhemmille yhtäläinen vastuu lapsista ja oikeus lasten hoitoon vai-

kuttavat myönteisesti perheen ihmissuhteisiin, parantavat naisten tilannetta työelämässä ja yhteiskunnassa. Perheen muuttaminen tasa-arvoisemmaksi vaatii tuekseen yhteiskunnallisia uudistuksia. Suomi on tasa-arvolainsäädännön osalta jäämässä jälkeen muista Euroopan maista. YK:n yleiskokouksen hyväksymän naisten syrjinnän kieltävän sopimuksen hyväksyminen Suomessa edellyttää monia lainmuutoksia. SDP vaatii, että syrjintäsopimuksen hyväksymisen yhteydessä säädettäisiin yleinen tasa-arvolaki. Tässä laissa on erityisesti kiinnitettävä huomiota naisten syrjinnän estämiseen ja tasa-arvon edistämiseen työmarkkinoilla.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Rauno Saari Varsinais-Suomi. Valmistautuu Kauko Viitala Uusimaa. Onko Saari paikalla. Ei ole. Seuraavana Kauko Viitala, Uusimaa, valmistautuu Reijo Lehtinen Satakunta.

Viitala, Kauko (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, niin, hyvät toverit, on meitä vielä. Sisäpoliittisen julkilausuman osaltahan varsinainen keskustelu ehken osittain käytiin tuolla aikaisemmin päivällä, mutta valiokunnan työstä johtuen olin pois ja on nyt käsiteltävä tuota julkilausumaa. Julkilausuman sisältöä esiteltäessä toveri Sorsa totesi sen olevan asiakirjan, josta on pyritty saamaan sisällöltään oleellinen sanonnaltaan toteutettavissa oleva. Näin on varmasti oikein. Tuolloin siitä tulee täsmällinen, selkeäsanainen kannanotto tulevista tehtävistä. Kun tarkastelee tuota asiakirjaa, siinä on kuitenkin todettavissa myöskin varsin epämääräisiä kohtia. Täsmällisyyttä on olemassa yhteistoimintarahastojen osalta. Mielestäni se täsmällisyys on varsin hämmentävää, koska se on voimakkaasti painottunut teollisuuden investointia lisäävän pääoman puolesta. Sitä vastoin sieltä on varsin vaikeasti löydettävissä puolueen periaatteelliset tavoitteet pääomien omistussuhteista. Lisäksi on todettava, että tuo kannanotto työpaikkakohtaisesta rahastoinnista on tavoitteena varsin epäilyttävä. Viittaa keskinäiseen solidaarisuuteen.

Investointirahoituspainotteisuuden voisi ymmärtää, jos se nostettaisiin esille puolueen voimakkaana omatoimintana täystyöllisyyden saavuttamiseksi, mutta kun tuokin tavoite löytyy sieltä vain sivulauseena, on varsin epäilyttävä tuo itse tavoite. Vaikka pääomien ohjailu tuntuukin olevan sellainen kuuma peruna, joka aiheuttaa melkoisia tunnekuohuja porvarillisessa ajatusmaailmassa, on puolueen kyettävä olemaan johdonmukainen tavoitteissaan ja niin myös taloudellisen vallankäytön osalta. Mikäli yleinen ilmapiiri on niin oikeistolainen, ettei puoluekokous kykene ottamaan tästä kysymyksestä periaateohjelmansa mukaista kannanottoa ja tavoitetta, esitän tuon koko kohdan poistamista julkilausumasta.

Mitä muutoin tulee asiakirjaluonnokseen, on todettava siinä olevan monia niitä kysymyksiä, joita tulevien vuosien aikana joudumme käsittelemään. Voisin myöskin todeta, että kannanotto julkisen sektorin osalta on varsin laadukas. Kuitenkin vielä eräitä valiokunnan huomioitavia kohtia.

AsuntoDoliittisen kohdan osalta saattaisi olla tarpeellista ottaa täsmällisem-

pi tulkinta tuhlailevasta asumisesta, eli mikä on tuhlailevaa asumista. Samoin tuo julkilausuma sisältää varsin epämääräisen kannanoton ympäristökysymysten osalta ja nyt esitetyt kohteet eivät ole ainakaan painoarvonsa mukaisessa järjestyksessä.

Koulutuksen osalta tulisi harkita kannanottoa opintososiaalisen toiminnan kehittämisestä keskiasteen suuntaan. Kun työllisyys on aivan ehdottomasti tulevien vuosien suuria kysymyksiä, tulisi meidän nyt ottaa varsin selkeät kannanotot työllisyyskysymyksestä ja keskeisestä tavoitteestamme täystyöllisyyden saavuttamisesta. Asiakirja on merkittävä kannanotto puolueen tuleviin tavoitteisiin ja toivoisinkin sen sisältävän huitaisua täsmällisemmän kannanoton yhteiskuntamme rakennemuutoksesta sekä lasten ja nuorten osuudesta yhteiskunnastamme ja sen tulevaisuudesta.

Puheenjohtaja: Kiitos. Seuraavana Reijo Lehtinen Satakunnan piiri, valmistautuu Armas Lahoniitty Varsinais-Suomi.

Lehtinen, Reijo (Satakunnan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Teen muutosesityksen tai oikeammin lisäyksen sisäpoliittiseen julkilausumaan.

Kohtaan 4. Julkiset palvelut toisen ja kolmannen kappaleen väliin uusi kappale, joka kuuluu seuraavasti:

Kunta toiminnallisena yksikkönä muodostaa yhteiskuntakoneistossamme suhteellisen joustavan ja mukautumiskykyisen osan, mitä piirrettä uusien työpaikkojen luomisessa ja sosiaalisen osallistumisen mahdollistajana mielekkään työn muodossa on pyrittävä käyttämään hyväksi.

Ja toinen muutosesitys sisäpoliittiseen julkilausumaan. 4. Julkiset palvelut kolmannen kappaleen alku kuulumaan seuraavasti:

Valtion ja kunnan palvelujen purkaminen ja yksityistäminen merkitsisi sitä, jne.

Varsinainen puheenvuoro: Suhtautuminen jatkuvaan kasvuun on kokenut viime aikoina selviä muutoksia ja luonnonvarojen ehtyminen nähdään entistä laajemmin voimakkaan kasvun pahana haittana. Kasvu sellaisenaan ei kuitenkaan ole haittojen aiheuttaja, vaan raaka-aine- ja energiavarojen tuhlaukseen perustuva ja ympäristöä ajattelematon tuotantotapa. Teknologiaa hyödyntämällä ja esim. julkisen sektorin voimavaroja käyttämällä elinolosuhteita ja elämisen laatua voidaan ratkaisevasti parantaa. Tähän ei kaiken lisäksi tarvita suuria taloudellisia uhrauksia. Monasti riittävät lainsäädännölliset toimet. Totuus on kuitenkin se, että erityisen tärkeäksi tehtäväksi muodostuu lähivuosina työllisyyspolitiikka. Työajan lyhentäminen on tässä eräs keino. Tuottavuuden nousua voidaan käyttää ansiotasoa alentamatta työajan lyhentämiseen, jolloin myös täystyöllisyyden periaate on edelleen perustavoitteena mahdollinen. Joka tapauksessa meidän on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota tuotannon kasvun laadulliseen puoleen. Hyvin ristiriitaista on ollut myös työllisyyden hoidon kannalta valtioneuvoston ja kuntien keskusjärjestöjen väliset ns. järjestelyasiakirjat. Meillä on rajoitettu investointi- ja käyttömenoja sekä sääntelyn kohteena on ollut myös

erityisesti henkilöstön määrä. Menojen leikkauksia on tehty välittämättä vallitsevasta työvoima- ja työtilanteesta. Järjestelyasiakirjassa ei paljoakaan ole kiinnitetty huomiota kasvaneeseen työttömyyteen. Tästä alkoi näkyäkin selviä haittoja. Elvytysvaiheessa tiukasta linjasta hieman löysättiin.

Samanaikaisesti porvarillisen kunnallispolitiikan erääksi keskeiseksi toimintalinjaksi näyttää muodostuvan sekä meillä että kansainvälisesti pyrkimys yhteiskunnalla jo olevien tehtävien siirtämiseen yksityisten yritysten suoritettavaksi.

Muutamia esimerkkejä on jo olemassa, jossa kunnan tai kuntainliiton hallinnon toimesta on ryhdytty kunnallisen henkilöstön toteuttamien palvelujen yksityistämiseen. Kunnallishallinnon porvarillistuminen entisestään vuoden 1980 kunnallisvaaleissa luo lisäpainetta yksityistämisen suuntaan. Ennen kaikkea kuntien tehtäväksi osoitetut uudet toiminta-alueet esim. jätehuolto, kunnallistekniset työt, vapaa-aikatoiminta, sosiaalisen toiminnan laajentaminen jne. joutuvat helposti yksityistämispyrkimysten kohteeksi. Meidän pitäisikin päinvastoin parantaa kuntien oman tuotannollisen toiminnan edellytyksiä antamalla lainsäädännöllä kunnille oikeus mm. liiketoiminnan harjoittamiseen ja estettävä sellainen keinotekoisesti julkisia menoja pienentävä politiikka, jolla selvästi kunnille kuuluvia tehtäviä hoidettaisiin osakeyhtiöiden tai säätiöiden avulla. Tuotanto on kuitenkin kaiken yhteiskuntarakenteemme perusta ja sitä välttämättä tarvitaan. Kuitenkin mielessäni herää kysymys, olisiko yksityisen teollisuuden elvyttämiseen käytetyt miljardit voitu käyttää hyödyllisemmin, koska tuntuu, että vastikkeeksi emme ole saaneet kuin kasvavat työttömien joukot. Näkisinkin ja monet merkit viittaavat siihen, että julkinen hallinto koetaan vastaisuudessa yhä keskeisemmin myös vastuun ottajana ihmisten jokapäiväisestä toimeentulosta. Sekä mielekkäiden. ...

P u h e e n j o h t a j a : Aika loppuu. Seuraavana Armas Lahoniitty Varsinais-Suomi ja valmistautuu Osmo Kivivuori Varsinais-Suomi.

Onko Lahoniitty paikalla, ei ole. Kivivuori, ei ole.

Toveri Erkki Vasama on sitkeästi paikalla, joten hänellä on seuraava puheenvuoro ja valmistautuu Arvo Oksanen Pohjois-Häme.

V a s a m a , Erkki (Keski-Suomen piiri): Ei sitä sitkeyttä ole riittänyt kuin vasta 20 tuntia. Oli tarkoitus puhua Jyväskylän kunnallisjärjestön aloitetta siivittäen muutamista asioista ja ensiksi siitä, että sosialidemokratia on maailman paras aate, ja kertoa sen jälkeen, mitä ongelmia sen aatteen lihaksi elämisessä on, mutta ei liene enää näitä aatteellisimpia ihmisiä tässä vaiheessa syytä yrittää valaista.

Lainaan kahdeksan vuoden takaa Porin ns. sosialistisilta kirkkopäiviltä silloin kirjoittamaani tekstiä, jolla lienee ajankohtaisarvoa vieläkin: »Nykyhetken valankäyttäjällä on yhteinen asenteellinen tausta, jonka olennaisimpana sisältönä on kasvuradikaalien harha: Vain jatkuva ja runsas taloudellinen kasvu luo edellytykset kaikkien ihmisarvoiselle elämälle. Aito hallintobyrokraatti uskoo, että ny-

kyhetki jatkuu tulevaisuuteen perusteiltaan ja arvoiltaan muuttumattomana ja että kehittyvä teknologia ratkaisee eteen nousevat ongelmat. Byrokraattis-teknokraattinen ajattelu ei pohdi, riittävätkö maapallon luonnonvarat nykymallisen elämänmenon ylläpitoon ja kestäkö luonto kertakäyttöyhteiskunnan jätelainen.» Jatkuu tuon kaltaisena muutaman sivun verran. Sen jälkeen asenteidenmittausteesejä: 1. On tavoiteltava mahdollisimman runsasta talouskasvua. 2. On tavoiteltava runsasta talouskasvua. 3. On turvattava talouskasvun edellytykset. 4. On pyrittävä turvaamaan talouskasvun edellytykset. 5. On mahdollisuuksien mukaan pyrittävä turvaamaan talouskasvun edellytykset. Tämä viimeinen lause edustaa sitä sosialidemokraattista matalaa profiilia. Toisin sanoen meillä on taikasanoina nykyään monissa asioissa nuo »mahdollisuuksien mukaan».

Ja sitten siirryn kylähulluuden puolelle: Teesi 6: Henkinen kasvu on asetettava taloudellisen edelle. 7. Kulutuskilpailusta irtautuminen on otettava tavoitteeksi. 8. Suomen oloissa ei pidä pyrkiä kasvattamaan reaalitylöjä eikä kohottamaan keskimääräistä tulotasoa. Näitten tavoitteiden mielettömyys jo näkyy siinäkin, että jos suomalaisten keskimääräinen kulutustaso levitettäisiin kaikille maapallon ihmisille niin maapallo ei sitä kestäisi. Näitten asenteiden toteuttamisessa ei tietenkään ole esteenä talous, vaan perinteiset itsekäät ajattelutavat, joista hyvänä esimerkkinä on se, miten sosialidemokraatit maksavat ylimääräistä jäsenmaksua, joka on yli 5.000 mk kuukaudessa ansaitsevilta 120 mk vuodessa. Joka kymmenes meistä sen tekee. Jos näin on, niin turha vallon kovia vaatimuksia on asettaa. Toisin sanoen itsestämme pitäisi lähteä liikkeelle. Vastaava tilanne prosenttiliikkeeseen nähden. Niin kauan kuin näissä asenteissa ei tule korjausta, ei myöskään tule uusia tuulia tähän toimintaan eli SDP sairastaa kroonista neljännestäutia hyvin pitkään tulevaisuuteen. Toisin sanoen, jos pystymme korjaamaan omaa itsekästä ajatteluamme, samalla korjaamme oman puolueemme tämänhetkisen ja tulevan tilan, (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Kiitoksia, Arvo Oksanen Pohjois-Häme, valmistautuu Olavi Hiirikoski Uusimaa.

O k s a n e n , Arvo (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Puoluetuomikunnan eistys sisäpoliittiseksi julkilausumaksi kattaa melkoisen hyvin ne alueet ja tehtävät, joihin SDP:n on lähivuosina toimintansa kohdistettava. Täällä on tosin aikaisemmissa puheenvuoroissa sekä eilisen aamupäivän aikana että tämän aamun tunteina kohdistettu kritiikkiä julkilausumaluonnoksen sanontoihin ja todettu, että monet luonnoksen sanonnat ovat varsin pyöreitä eivätkä anna riittävän konkreettisia ohjeita siitä, miten asetettuihin hyviin tavoitteisiin päästään.

Näihin huomautuksiin voi monelta osin yhtyä. Toisaalta on kuitenkin muistettava, että tämänkaltaisiin julkilausumiin ei parhaallakaan yrittämisellä voi sisällyttää kaikkia mahdollisia hyviä asioita. Myös menettelytavat riippuvat kulloinkin vallitsevasta yleisestä tilanteesta. Pariin kohtaan haluan muutamalla sanalla puuttua.

On hyvä, että julkilausumassa selvästi korostetaan julkisten palvelujen kehittämisen tärkeyttä. Tosin poliittiset vastustajamme tulevat esittämään kritiikkiä tästä esityksestä niin kuin ovat ennenkin esittäneet. Perusteluna on tällöin se, että sosialidemokraatit ovat lisäämässä julkisia menoja. Toisin sanoen verorastusta. Ja varsinkin kuntien menoja.

Tällaiseen kritiikkiin on syytä varautua ja osoittaa, että monet palvelut ovat esimerkiksi kunnille taloudellisestikin edullisia. Puhumattakaan siitä, että ne ihmisten hyvinvoinnin kannalta ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Sosialidemokraattista työväenliikettä käsitellessään luonnos korostaa muun muassa kaikkien palkansaajajärjestöjen välisen yhteistyön kehittämisen tärkeyttä. Tätä ajatusta on syytä voimakkaasti tukea. Onhan puolueen jäseniä ja kannattajia kaikkien palkansaajia edustavien keskusjärjestöjen piirissä. TVK:ssa heitä on varsin runsaasti. Hieman hämmentynein tuntein onkin joutunut toteamaan, että täällä on sekä SAK:n että STTK:n ammattiyhdistysväen tapauksia. Sellaisia ei ole meillä TVK:hon kuuluvilla, joita ei nyt tällä hetkellä tosin taida muita täällä olla kuin minä. Mutta päivällä heitä vielä oli. Tosin asian hoitaminen olisi kuulunut lähinnä TVK:lle, mutta ehkä SDP:kin voisi olla hieman aktiivisempi toimihenkilöjärjestöihin päin.

Suoranaisena puutteena luonnoksessa on pidettävä sitä, ettei aluepolitiikkaan ole lainkaan puututtu. Tähän voidaan sanoa, että aluepolitiikkaa koskevan lainsäädännön uudistaminen on jo niin pitkällä, ettei kysymykseen puuttumiseen ole enää aihetta. Kuitenkin lainsäädäntö luo vain ne puitteet, joissa aluepolitiikkaa käytännössä toteutetaan. Tämä käytännön toteuttaminen on erityisen tärkeää niin sanottujen väliinputoaja-alueitten kannalta. Tällaiset alueet, kunnat, sijaitsevat kehitysalueiden lähellä, mutta noitten rajojen väärällä puolella. Syntyy niin sanottu Väli-Suomi. Kun toisella puolella usein on taloudellisesti vahvoja alueita, paine väliinputoajakuntien kohdalla käy kovin raskaaksi. Niiden kehitys uhkaa pysähtyä tai ne suorastaan taantuvat. Aluepolitiikassa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota tällaisten kuntien ongelmiin.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Seuraavana Heikki Helminen Kuopion piiri. Valmistautuu Yrjö Laasonen.

Helminen, Heikki (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Kuopion piirin puoluekokousedustajat kiinnittävät huomiota nuorisoväkivaltaan ja sen ilmenemiseen yhteiskunnassa. Nopea yhteiskuntarakenteen muutos, muuttoliike, perinteisen suurperheen rikkoutuminen, tämän kehityksen mukanaan tuoma elämänarvojen uudelleenarviointi ja uusia arvoja koskeva epävarmuus ovat aiheuttaneet neuvottomuutta niin vanhemmissa kuin lapsissakin. Samanaikaisesti tulevaisuutta koskeva epävarmuus on lisääntynyt nuorisotyöttömyyden lisääntymisen ja ensiasunnon hankkimiseen liittyvien taloudellisten rasitusten vuoksi. Tulevaisuuteen liittyvä näköalattomuus ja turhautuminen ovat ilmeisestikin merkittäviä, ehkä merkittävin, syy nuorison väkivallan ilmenemiseen.

Nuorille on siksi annettava koulutus- ja yhteiskuntatakuu, joka edellyttää työpaikan luomista jokaiselle tarvitsevalle. Varmuus koulutuksesta ja työpaikasta edesauttaa myönteisten elämänodotusten luomista ja vähentää henkistä ahdistusta ja aggressiivisuutta sekä sen kanavoitumista väkivaltaisuuksina.

Meidän tulee siis muuttaa elämänympäristöä ja yhteiskuntaa nuorille inhimillisemmäksi, ei sopeuttaa heitä vallitseviin olosuhteisiin.

Ehdotamme, että aloitteeseen 284, kannanottoon lasten ja nuorten aseman parantamiseksi, sisällytetään tämänhetkistä painokkaampi lausuma nuorisoväkivallasta, esimerkiksi kohdan »nuorille koulutus- ja työpaikkatakuu» alkuun. Kiitos.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Seuraavana Yrjö Laasonen, Uusimaa.

Laasonen, Yrjö (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Vähemmän on porukkaa tässä paikalla, mutta toteaisin, että menettelytapavaliokunnan evästyksenä pitäisi erityisesti ottaa huomioon aloitteet 281 ja 282. Koska näkemykseni mukaan tämä sisäpoliittinen julkilausuma, joka nyt on tuotu käsittelyyn, josta on käyty myöskin keskustelua, eroaa ehkä kolmella tasolla niistä näkemyksistä mitä Kokoomus tällä hetkellä on esittänyt.

Eli sosialidemokratian osalta se eroaa yhteistoimintarahaston osalta, valtio säännön uudistamisen osalta ja presidenttikysymyksen osalta. Muilta osin hyvin pitkälti se on saman tyyppinen kuin Kokoomuksen sisäpoliittinen asiakirja, jolta osin pitäisi hyvin pitkälti käydä keskustelua siitä ja miettiä miten sosialidemokraattinen puolue sisäpoliittiseen asiakirjaan suhtautuu. Yhteiskunnallisen ilmapiirin sanotaan oikeistolaituneen viime vuosina. Vasemmiston kannatus on supistunut 42 prosentin tienoille. Syytämme tästä ylipäättänsä muita. Olemmeko sitten itse yrittäneet tehdä jotakin tilanteen parantamiseksi. Olemmeko antaneet tulevaisuuden näköaloja? Olemmeko ajatelleet uusia ihanteita, uusia vaihtoehtoja? Emme. Tämä on minun vakava ajatukseni. EVAn ohjelma kansakunnan menestymisen ehdoista saa yhä laajempaa kannatusta. Puolueemme sisälläkin tämä ohjelma saa yhä laajempaa kannatusta. Talouspolitiikan rautaiset realiteetit hallitsevat ideologistakin keskustelua.

Suomalainen porvaristo on hyvinkin tyytyväinen tähän tilanteeseen. Kepulaisten kanssa olemme käyneet keskustelua siitä että kepulaiset toteavat että kun hallituskeskusteluihin lähdetään niin sosialidemokraattien tavoitteet ovat selvillä. Ei ole edes vaihtoehtoa siitä että olisimme oppositiossa, jolloin neuvotteluasema kepulaisten kannalta on erittäin hyvä, koska he voivat todeta että demarit menevät hallitukseen melkein pä »hinnalla millä hyvänsä», jolloin kysymys on siitä, että meillä olisi hyvä neuvotteluissa ottaa esille, että tarvittaessa olemme valmiit oppositioon.

Ja me tarvitsemme kriittistä arviota hallituspolitiikassa. Nimenomaan sisällöllistä arviota. Ja julkisen vallan tavoittelu ja palvelujen tavoittelu ei ole sinänsä tarpeellista. Se saattaa johtaa pahoinvointiinkin myöskin. Siis meidän pitäisi katsoa sillä tavalla, että me katkaisemme nämä noidankehät mihin julkisen vallan laajentaminen saattaa tähdätä.

Keskeisenä kysymyksenä kai on se, miten tasa-arvo toteutuu yhteisöissä. Kodeissa, kouluissa, päiväkodeissa, virastoissa, nuorisojärjestöissä, puolueessa. Ja tästä on hyviä esimerkkejä kyllä tässäkin puoluekokouksessa. Ilmeisesti tämä lapsi ja nuorisopoliittinen kannanotto minusta aika hyvin osoittaa tiettyjä näkemyksiä tähän.

Tämä on evästyskeskustelua, joka on ehkä aikaisemminkin käyty, puoluekokouksen menettelytapavaliokunnalle. Minun käsittääkseni tämä sisäpoliittinen asiakirja, joka tänne on nyt tuotu keskusteltavaksi pitäisi hyvin perusteellisesti arvioida uudelleen. Ja siinä pitäisi antaa selvästi eroavatkin käsitykset Kokoomuksen kanssa, koska on typerää että sosialidemokratia samaistuu Kokoomukseen merkittävässä asioissa. Minkä tähden me emme hyväksy niitä tavoitteita joita puoluekokouksessa aikaisemmin olemme asettaneet? Kiitos.

Puheenjohtaja: Kiitoksia. Tähän esityksen kohtaan pyydetty puheen-
vuorot ovat tulleet loppuun käytettyä. Julistan yleiskeskustelun päättyneeksi.

Asia siirtyy menettelytapavaliokuntaan.

**Esitykset 278—283 päätettiin lähettää keskustelussa niihin tehtyne
muutoesityksineen menettelytapavaliokunnan käsiteltäviksi.**

TOISEN KOKOUPÄIVÄN PÄÄTTÄMINEN

Puheenjohtaja: Hyvät toverit. Haluan tässä vaiheessa meidän kokousvirkailijoiden puolesta kiittää paikalla olevia puoluekokousedustajia, siitä, että olette jaksaneet tähän asti olla täällä mukana.

Totean, että puoluekokous keskeytetään ja kokoustyöskentelyä jatketaan tänään klo 14.00.

Kokous päätettiin keskeyttää ja jatkaa sitä kello 14.00.

Kokous keskeytettiin 05. 06.1981 kello 03.15.